

פירוש הר"ש

כדי שיצטל טעם שמן שבו^(ט): פירוש, הגביהו. הכר, כלומר כשהגביה נמי הכר לא הוחדשו מים שבו לקבל טומאה מן הטיפה ונתצטלה הטיפה כרוב הטורין^(י), אבל כשהדיח הוחדשו והוכשרו מים שצידו לקבל טומאה מן הטיפה ולא נתצטלה בהן אלא אדרבה נטמאו וטמאו את הכר^(י), ורבי שמעון

סבר דאפילו לא הדיח טמא משום דשמא לצסוף כשנפלו כל המים נשמיירה הטיפה על גבי הכר וטמאתו^(י): גבי. לשון יחיד, גבים לשון רבים: הולכין אחר הרוב. דאם רוב מים, תורת מי גבי עליהם. ואם רוב משקין, טמאין^(י): אע"פ שהקפדו. שקפה השמן והסירו מעל גבי המים: ידיחם. הפירות: והן מותרין. לזרים^(ז): נפל על גבי יין. אותו שמן של תרומה, וקפה השמן מעליו, אותו יין מותר לזרים ולא חיישינן לנחלואי שמן^(כא):

בכ"ל טהור, טמא. שתה טמא ונפל בכר של תרומה^(י), אם הדיח טמא ואם לא הדיח טהור:

המים שצידו ונטמאו וטמאו את הכר. רבי שמעון אומר צין שהדיח צין שלא הדיח טמא שאני אומר [לסוף]^ז שטיפת המים טמאים נוגעת בכר: גבי שנפל לתוכו יין דש וחלב הולכין אחר הרוב, נפל לתוכו שמן אע"פ שהקפדו הרי זה טמא לפי שאי אפשר לנאח (על) ידי נחלואי שמן^(יד). יין של תרומה שנפל על גבי פירות, ידיחם והן מותרין. וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פירות, ידיחם והן מותרין. נפל על גבי יין וקפה, אותו יין מותר. נפל על גבי הלז, יקפנו

שינויי נוסחאות: ב. כצ"ל (הגהות לפי הר"ש השלם), ובנדרס: והנך. ועי' בר"ש לקמן מ"ג: רבי שמעון אכולהו קאי דטעמא דהנך תרי בבי כטעמא דקמיתא (כצ"ל שם). ג. כצ"ל דקאי על הכר (בארות המים ועי' בר"ש לקמן ד"ה הגביהו ובמאירי, וכ"ה בר"ש השלם), ובנדרס: הגביהו. ד. הריבמ"ן (מובא בשו"ת הרי"ד סי' א) העתיק כך את התוספתא, ועי' להלן ד"ה הגביהו דמבואר שכן היה נמי גי' רבינו. ה. במרומי שדה ובבארות המים מחקו תיבת על, וכן ליתא בתוספתא לפנינו וברמב"ם ובמאירי ובר"ש השלם.

בנסת ישראל

(ב) ככר של תרומה. צ"ע מאי טעמא לא נקט ככר של חולין דהא המשקה נעשה תחלה ומטמא אף את החולין. ובמשנה אחרונה כתב דה"ה של חולין אם הדיח טמא, ומשום לא הדיח נקט של תרומה לרבותא דאפילו לתרומה טהור^(ל):

שמימיו מועטין וריבה עליו כו' יש לו מעלה שמטהר בכל שהוא, מים המוכין מטהרין גם בווחלין, וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קמה) ובחידושי הרז"ה (אות א, עמ' ד ד"ה וראיתי).

שהמים נקבצים שם. (ועי' לחם שמים דגבים עשויים מאליהם בידי שמים ועל ידי מים החופרים לעצמם מקום בעפר תיחות). ועי' ברע"ב (פי"א שבת מ"ד) ובתוי"ט (פ"ו דפרה מ"ה), ובערוך (ערוך רק ג).

וין כ"כ בפי' הרא"ש סוף"ח דטהרות דמיירי שנקוו מעצמן. וכן מבואר מדברי רבינו. בפיה"מ להרמב"ם כתב ג"כ דמיירי במים שאינם שאובים, אך בשש המערכת (וכ"כ בלקוטי המשנה; ועי' תוי"ט) ביאר דר"ל דסתם מי גבאים הם מים שאינם שאובים, אבל לדינא ס"ל דה"ה שאוביו. וכמו שכתב בחבורו (פט"ו טומאת

וזן וכן משמע קצת מסדר לשון הרמב"ם בהל' טומאת אוכלין. וע"ע בתפא"י (ברעז אות ג); מאיר עיני חכמים (ח"א סי' מ אות ו); כוכבי אור (ח"א עמ' קכג), ועי' מרומי שדה רפ"ב.

והן כפירש"י שם ודלא כשאר המפרשים ע"ש. וטו ע"ע ברש"י שופטים (ד. יא): גבים כמיז גומות

כנסת ישראל

שבגבא, בודאי יש מעט מן הטמאה במים ששותה. אך צ"ע דרבינו לא כתב דבודאי שיהיה הטיפה אלא שמא שתאה. ובשו"ת מנחת יחיאל^[טז] כתב באופן אחר, דהא דאמרין יש בילה בלח היינו היכא דמערב^[טז] או ששופך מכלי לכלי דע"י חוזק השפיכה מתערבים אהדי אבל אם שתה ונפל טיפה מפיו לא אמרין שברגע זו תיכף נתערבה בכל המים שבגבא ואם שתה טהור מיד אח"כ דכבר שתה מהטמא, אלא דאיכא למיחש שמא שתה הטיפה הטמאה, וחכמים גזרו דלעולם שתה טהור טמא אע"ג דהוי רק ספק, משום לא פלוג, דיכול להיות דנתערבה ויסברו שעדיין לא נתערבה ויבואו לידי מכשול. בקול סופר^[יז] כתב לתרץ דכיון דבעיקר הדבר ליכא ספק, דודאי הוא שנפלה טיפה מפי הטמא^[יח], בכהאי גוונא מחמירין אפילו בספק דרבנן^[יט]:

(ו) ואע"ג דרביעית בעינן כדתנן במעילה. באמרי

חסד לאברהם (מהד"ת יו"ד סי' מט); ועי' שש המערכת. וע"ע בשו"ת הרי"ד (סי' א עמ' כו) מובא להלן (אות ט). וטון ח"ב סי' יג.

וטון וכ"כ בתו"א (שביעית סי' ז אות לא).

ויין וכ"כ בשו"ת שם עולם (ח"ב קונטרס מקואות אות ח) ובמהר"ם שיק, וציין שם לש"ך (סי' ק"י בדיני ס"ס אות כא) דבב' חתיכות אפי' בספיקא דרבנן קי"ל להחמיר.

ויהן בתוספות חדשים (פ"ב מ"ה) כתב דהוי ספק ספיקא שמא לא נפלה ואפילו נפלה שמא לא שתאה. אך מלשון רבינו מבואר דודאי נפלה שלא נקט שמא אלא לענין שתיית הטיפה, ועי' לשון המאירי במילא בכלי טמא שכתב אי אפשר שלא נפלה.

ויטן וצינו לכעין זה במל"מ פ"ד בכורות.

ועי' עוד בשו"ת אהל משה (ח"א סי' יט) מש"כ ליישב עפ"י דברי הש"ך יו"ד סי' שכד סקי"ת. ובתוספות חדשים כתב לתרץ עפ"י דברי האגודה שכתב דמיירי ברוק, וי"ל דהיינו רוקו של זב שטמא מדאורייתא וספיקו לחומרא. ובשו"ת מנחת יחיאל (ח"ב סי' יג אות א) תמה דהא מפורש בדברי הר"ש דלא איירי ברוקו של זב אלא במשקים טמאים שגזרו מדרבנן, והאיך מתרץ דבריו עם דברי האגודה.

במהר"ם שיק כתב דאכן מהאי טעמא דאינה אלא ספק דרבנן. ס"ל להרמב"ם דאין לחוש לטיפה שנפלה. ובנפל

(ד) לפי שנפלה טיפה מפיו^[א]. לא ביאר רבינו אם הך טיפה טיפת מים הוא או טיפת רוק, ובתו"ט כתב דנראה מלשון הרע"ב והר"ש לקמן במשנה ו' (ד"ה ושתה) דטיפת מים היא, ובראב"ד (פט"ו טו"א ה"א) כתב חזרו המים שנגעו בפיו. אך באגודה כתב דמיירי בטיפת רוק^[ב], ובלחם שמים הוכיח דמיירי במים ממה שפירש רבינו להלן דלא מהני השקה לטיפה מטעמא דליכא בגבא מ' סאה, ואילו מיירי ברוק תיפוק ליה משום דרוק אינו עולה לו השקה כמבואר בזבחים (עח:):

(ה) ושמא שתאה הטהור ונטמא כו'. באחרונים הקשו דהא ספק זה שמא שתה משקין טמאין ספק דרבנן הוא וטהור כדתנן במסכת טהרות (פ"ד מ"א) ספק דברי סופרים כו' שתה משקין טמאין כו' ספיקו טהור, ולמה אמרו שתה טהור טמא^[ג].

כמה אחרונים^[ד] תירצו דכיון דיש בילה בלח (זבחים פ.). ומתחלקת הטיפה הטמאה בכל המים

אוכלין ה"א, פ"ט מקואות ה"א) וכתב בכס"מ (טו"א שם) שלמד כן ממה דקתני לקמן מ"ד מי בורות, דהיינו שאובין. ועי' עוד ברש"ש ובמקוה טהרה (עמ' פה:).

ויאן מה דנקט רבינו שנפלה בלשון ודאי, יש לפרש עפ"י המבואר במ"ס פרה (פ"ט מ"ד) דמפיו של כל אדם השותה נופל משקה לתוך המים, ע"ש ר' יהושע אומר כששתה ובר"ש: ומשום משקה פיו המתערב. אך שמא כוונת רבינו שנפלה מפיו מבחוץ, כלומר משפתיו, עי' רפ"ד דמכשירין מים העולים בפיו ובשפמו, ועי' בראב"ד ובחידושי הגר"א. ועי' שו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב במשנה ב גרפס בסוף לבנון נטע).

ויבן בתוספות חדשים כתב דכוונתו לרוקו של זב. וע"ע בדברי האגודה בשו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב עמ' מג:); שו"ת מטה לוי (ח"ב יו"ד סי' לד); מקוה טהרה (עמ' פו.); שו"ת מנחת יחיאל (ח"ב סי' יג אות ב); תורת האשם (סי' ה אות ח). ואולי רוק דקאמר האגודה לאו דוקא ליחה היוצא מגופו, אלא אף השותה מים, אם יצא מפיו קרי ליה רוק.

ויגן בשו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב עמ' מד). העיר עוד דלמה ניחוש לטיפה הטמאה, הוה לן למימר כל דפריש מרובא פריש והלוך אחר הרוב, ועי' מה שתירץ שם ובאפיקי מים (סי' ג אות ז).

וידן משנה אחרונה; רש"ש (לקמן מ"ג); מקוה טהרה (עמ' פו.); מהר"ם שיק: חזו"א (סי' א סק"ב); שו"ת

בנסת ישראל

מסכת

דעת העיר דגם לקמן במכילתין (פ"י מ"ז) תנינן כן. אך כבר כתב רבינו שם דעיקרו במעילה נשנה, ולקמן אגב סיפא תנייה^[כז]:

(ז) כשבאתה הטיפה טמאה בפיו טימאה כל משקה פיו^[כח]. ובמשקה פיו איכא רביעית כמבואר ביומא (פ). דדוקא כדי שישלקנה לצד אחד ויראה 'כ'מלא לוגמיו הוי בציר מרביעית, אבל מלא לוגמיו ממש הוי טפי מרביעית^[כט]:

בש"ת אבני נזר^[ל] העיר דהא דמטמא כל משקה פיו היינו אחר שסגר פיו, דאילו לפני כן המשקין שבפיו עדיין מחוברין הן ואינם מקבלין טומאה^[לא]:

(ח) ואותה טיפה לא סלקא לה השקה בגבא דמיירי

כבר הוה לן למימר דאפילו לא הדיח טמא דהוי ספק דאורייתא אי משקין מטמאין אחרים מה"ת אלא דהוי כספק טומאה הצפה על פני המים דמבואר במסכת טהרות (פ"ד מ"ח) שטהרו חכמים מפני שאין לטומאה מקום, ולפי"ז אתי שפיר ג"כ סברת רבי שמעון דס"ל אפילו לא הדיח טמא דס"ל שם דספק טומאה ע"פ המים חשיב יש לו מקום לטמא וס"ל טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כמבואר בפסחים (טז). ולכן ס"ל דאפי' לא הדיח טמא דעל פני הכר חשיב כעל פני הכלים וטמא שמא נגע באותו טיפה. אך בשו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב עמ' מג:) כתב דבמים אמרינן מים ע"ג מים היינו הנחתן (שבת צט:) ולא חשיב טומאה הצפה ע"פ המים (וכ"כ בגלות עליות) ורק להאגודה דמפרש ברוק יש לדון משום כך.

וכן ובלאו הכי כבר כתבו באחרונים דכן דרך הראשונים להביא מהגמרא משום שהיא מצויה ושגורה יותר, ובפרט במשנה מסדר טהרות, ע"י מעדני יו"ט (ריש הל' מקואות אות כ); רש"ש (כתובות ד.); מגדים חדשים (ברכות ב.), וע"י גלות עליות (פ"ג מ"ד פסקא ג).

ואשכחן כן נמי בדברי רבינו לקמן פ"ב (מ"ג) שכתב ואיפשר דשאיבה כו' כדאיתא בפ"ק דשבת, אף שהיא משנה במכילתין (פ"ד מ"א); וכן לקמן פ"ב (מ"ו) כתב כדאשכחן בריש פרק שני, והוא משנה לקמן פ"ז (מ"ו); וכן לקמן פ"ד (מ"ב) כדאמרינן בפרק קמא דחולין, והוא משנה במכשירין (פ"ד מ"ג); וכן לקמן סוף פ"י בפ"ק דפסחים קאמר ר"י, והוא משנה בפרה פ"ט מ"ה.

וכאן בכוכבי אור (ח"א עמ' קכג) הביא רא"י מכאן למש"כ אחרונים (ע"י מקדש דוד ח"ג סי' מג אות ד) דאף לשיטת רבינו (פ"ו מכשירין סוף מ"ז) דמשקין בעי

בשארין בו ארבעים סאה. באחרונים הקשו למה לא מהני השקה אף בפחות מארבעים סאה, דאילו היה טעמא דמועיל השקה מדין טבילה שפיר הוה בעינן ארבעים סאה אבל מאחר שאינו אלא מדין זריעה^[כב] דהוה כזרועים ובטילים לגבי מקוה טהורה, וכיון דמים שבקרקע אף בפחות ממ"ס טהורים הם, למה לי ארבעים סאה להשקה. בגלות עליות^[כג] כתב דצריך לומר דאחר שבטלו חכמים רביעית דמקוה (ע"י נזיר לח.) ואמרו דבעינן ארבעים סאה אף לכלים, עשאוהו כתלוש גמור ופסלו גם כן השקה בפחות ממ' סאה^[כד]. בשו"ת חלקת יואב^[כה] כתב לחדש דכיון דרביעית דמקוה הלכה למשה מסיני היא ולא נאמרה בתורה שבכתב, לא נאמרו בו כל

רביעית לטמא חולין, מ"מ לטמא משקין אחרים אף לחולין לא בעי רביעית, וע"ע בתורת האשם (סי' ה אות ח ואות יא) ובבאר יצחק.

וכבן שו"ת אבני נזר (יו"ד סי' רפה אות ג). וע"י בתוי"ט שכתב דסתם שתיה היא רביעית (וכן מצינו בפ"י המיוחס להראב"ד על תורת כהנים ריש פ' שמיני, וע"י רמב"ם פ"ד שבועות ה"ד).

מדברי רבינו משמע דאיכא רביעית בפיו בשעת שתיה, ובחזון נחום תמה דמ"מ אין דרך בני אדם לשתות רביעית בבת אחת, וכגון דא הוה ליה לתנא לפרש דבריו. ואולי שאני שותה מתוך הכוס מהשותה מתוך הגבא דשפיר איכא רביעית בבת אחת.

וכנן יו"ד סי' רפה אות א.

וכדן וצריך ליישבה בלשון רבינו. וע"ע בשו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב במשנה ב).

בדקוטי המשנה (ד"ה ומילא) העיר דאי לא היה הטיפה מטמא המים שבפיו, היה מתבטל בהן. וע"ע לקמן (אות יב ואות יח).

וכהן ע"י פסחים (לד:) וברש"י שם ובהל' הרא"ש (סי' א).

וכון פסקא א אות ב. וכ"כ באמרי דעת; מקוה טהרה (עמ' פה, ג); שירי טהרה (לקמן מ"ז); הלכה למשה; נזר הקודש ביאורים (פ"א מ"א אות י). וע"י מה שהקשה בשו"ת חלקת יואב (ח"ב סי' לו סוף אות א).

וכון דכמו שגזרו שלא יטהרו כלים כמו"כ גזרו שלא יטהרו את המים, דגזרו שלא יטהרו כלל, אבל הם עצמם אינם מקב"ט, וע"ע להלן אות י. וע"ע באות יא בדעת הרמב"ם.

וכהן ח"ב סי' לה אות ו.

כנסת ישראל

לענין ביטול טומאה ברוב בניהון דידן אמרינן שטיפה הטמאה אינה מתבטלת כיון דאין בכחה לטמא הטהורים המתוברים, אין הטהורים מכריעים אותה לטהרה:

בש"ת הרי"ד^[1] הקשה נהי דלא נטהרה הטיפה ע"י השקה אבל אמאי לא בטלה טיפה הטמאה ברוב הטהורין^[2]. וכתב לחדש דבתערובת משקין כיון דהכל מעורב ומבולבל זה עם זה ואין יכולין ליקח מן הטהורין^[3] שלא תהא בהן טיפה של טמאין לפיכך לעולם ליכא ביטול ברוב בתערובת משקין^[4]. בתפארת ישראל^[5] כתב ליישב קושית הרי"ד, דכיון דמי גבאים מחוברים הם אינם יכולים לבטל את הטיפה, דבמחובר לא מהני ביטול ברוב כדמוכח במסכת תרומות (פ"ט מ"ה)^[6]. בויחי יוסף^[7] כתב ליישב עפ"י מה שכתב בשו"ת הרי"מ^[8] דמה דאמרינן ביטול ברוב לענין איסור והיתר היינו דוקא במיעוט איסור שנפל לרוב היתר, שאם לא יהפך האיסור להיות היתר, יכריע האיסור את הרוב המותר להיות אסור כמותו מספק, לכן אמרינן שהרוב מכריע והאיסור נעשה היתר כמותו, משא"כ במיעוט היתר שנפל לרוב איסור לא אמרינן דנהפך ההיתר לאיסור משום דגם אם לא יהפך לאיסור מ"מ ישאר כולו אסור מספק, והכי נמי

רבינו לא הזכיר ביטול ברוב גבי שתה טהור ומילא בכלי טהור, דלכאורה ס"ל דלפני שמגביהו, בהיותו מחובר, לא שייך בו ביטול ברוב כמבואר לעיל^[9], ורק גבי ככר הביא התוספתא דהגביהו רבו הטהורין על הטמאין, דכיון שעקרה שייך בה ביטול ברוב, ואם הדיח בעודו בתוך המים מטמא מיד כשמוציאו, ומעולם לא נתבטל הטיפה ברוב

[כפן] ע"ע מש"כ לתרץ בראשית ביכורים (כג: בהגהה), ודבריו צ"ע דכאן מיירי בהשקה דטיפה הטמאה ולא בשאובין.

[לן] סי' א (עמ' כו) בשם הרי"י.

[לאן] והוסיף הרי"ד, דמצינו בטומאה דשייך ביה ביטול ברוב כגון ביבמות (פא:) ועוד ע"ש.

[לבן] ע"ש שכתב דלא אמרינן ביטול ברוב אלא כגון היכא דשייך לומר היתרא קא אכיל אבל אי אכיל כל התערובת חייב חטאת (עי' דעת שאר ראשונים בזה, ברא"ש חולין פ"ז סי' לו וברמב"ם פט"ו מאכ"א ה"ד). והא דמצינו ביטול ברוב במשקין בפ"ב דמכשירין (מ"ג), כתב הרי"ד דהתם לא מיירי במשקין טמאין ממש אלא במי שפיכות שטומאתן מדרבנן ולא גזרו אלא כשעומדים בעינם ולא כשרבו עליהם מי גשמים.

[לגן] בועז אות ב, וכ"כ בהגהות וציונים וע"ע במרומי שדה דאף הטיפה חשיבא מחוברת. ויש לעי' לקמן מ"ה.

[לדן] במשנה אחרונה שם כתב דיש שפירש דדבר שהוא מחובר חשיבא ולא בטלה, ובויתי יוסף (עמ' מד) העיר דהאי טעמא לא שייך במתניתין ושוב י"ל דמהני ביטול אפילו במחובר. בתפארת ישראל (שם) הביא ראיה דבמחובר ליכא ביטול מרש"י גיטין (נד:), ובויתי יוסף (עמ' מג) דחה ראייתו.

[להן] עמ' מג, וכ"כ בבאר יצחק.

[לזן] יו"ד סי' ט.

[לזן] בבכורות (כב). איכא למ"ד דס"ל טומאה שבטלה כמאן דאיתא דמי וחזור וניעור ופריך שם אליבא דהאי מ"ד ואסיק בקושיא, ובאחרונים כתבו לחלק בכמה אנפי בין נידון דידן לדהתם, עי' בשו"ת אמרי אש (או"ח סי' יא); דברי חיים (תדושי משניות); חלת אהרן; גלות עליות; שו"ת אביר יעקב (סי' ה); תדושי אבר"ח; ויחי יוסף.

[לזן] ע"ע בדברי רבינו במהדורא בתרא (לקמן מ"ד): אע"פ שהמים הראשונים לא בטלוהו.

בנסת ישראל

הביא שהקשו על רש"י ממתניתין דמבואר דאין מי הגבא מקבלין טומאה אע"ג דאין בהם מ"ס, וכתב הרי"ד וז"ל: ואתם השבתם לו דלא קאמר רש"י אלא על מים שאובים שהם בקרקע¹²³⁴⁵⁶⁷ [מ"ב]; אינו נראה לי, דפרש"י הכי משמע דכל כמה דליכא מ' סאה דלא חזו להטביל אדם וכלים הן מקבלין טומאה מדרבנן. ואינכם צריכים לזה הדחייה כו' דלא גזור רבנן טומאה אלא בתלושין שנשפכו לארץ דמדאורייתא אע"ג דהווי טמאין טהורו מטומאתן אם נגדרו והומשכו על גבי קרקע ורבנן אמרו דמקבלי טומאה אע"ג דהווי טהורין, אבל לעולם על מי גבאים שלא נתלשו לא גזור עליהן טומאה כו'.

(*) כדקתני בתוספתא¹²³⁴⁵⁶⁷ [שאין המים שבגבא עלולין לקבל טומאה עד שיתלשו]. דעת הרמב"ם¹²³⁴⁵⁶⁷ דהא דמים שבקרקע אינם מקבלין טומאה היינו כשנטמאו שלא ברצון אבל היכא שנטמאו ברצון מקבלין טומאה¹²³⁴⁵⁶⁷, ולכן כתב בפירוש המשנה דכיון ששטה טמא ברצון נטמאו כל המים שבגבא, וכמו כן ס"ל דמים שבקרקע אינם מטמאין אלא לרצון וכיון ששטה הטהור לרצון או מילא כלי לרצון נטמא השוטה ונטמא הכלי¹²³⁴⁵⁶⁷. ובמחנה אברהם כתב דהרמב"ם מפרש בלשון התוספתא דאין המים

שתצטרך להתעורר, דהא לא נעקרה אלא אחר שהחשיכו בהדחה וכל העת היה מחובר ולא היה שייך בה ביטול¹²³⁴⁵⁶⁷ [מ"ב].

(ט) ועל ידי נגיעת הטמא אין מי הגבא מיטמאין עד שיתלשו. הא דמים שבקרקע אינם מקבלין טומאה ידעין לה מדכתיב בפרשת שמיני וכל משקה אשר ישטה, בכל כלי יטמא וגו', אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור, כלומר משקין המכונסין בכלים מקבלין טומאה אבל מים המכונסין בקרקע אין מקבלין טומאה, ומבואר ברש"י ורמב"ן שם דטעם טהרתם משום דמחברים לקרקע¹²³⁴⁵⁶⁷ [מ"ב]. (וכן משמע מסתימת דברי רבינו).

ברש"י במסכת פסחים (יז:) מבואר דהטעם דמים שבקרקע אינם מקב"ט הוא משום דיש להם תורת מקוה ואינם בר קבולי טומאה.

וכ"כ בהשגות הראב"ד (ריש פט"ו דטו"א): ומה שאמרו שאין מי הגבא מקבלין טומאה עד שיתלשו, דוקא שיש בהן רביעית כדי להטביל בהן מחטין וצנורות¹²³⁴⁵⁶⁷ [מ"א].

בפחות מ"ס, כיון דאין מטבילין בהן אפילו כלים [מדרבנן], כתב רש"י (שם ד"ה בקרקע) דמקבלין טומאה מדרבנן. ובשו"ת הרי"ד (סי' א)

קבולי טומאה נינהו "וכן מוכח בפ"ק דפסחים" גבי משקה בי מטבחיא דכן לא שנו אלא בקרקע כו'. ועי' פ"ה הר"ש בהא דפסחים מובא בתוס' (ב"ב סו:) וברא"ש (ריש הל' מקואות; ב"ק פ"ז סי' ג).

[מן] הביאו רבינו להלן ד"ה ואם. [מן] פיה"מ, פט"ו טומאת אוכלין ה"א, פ"ט מקואות ה"א; ועי' בכס"מ (הל' טו"א שם) שכתב דלפי פ"ה הרמב"ם הדין גלמוד ממתניתין, ועי' משנה אחרונה וערוך השלחן העתיד (טהרות סי' קפג אות א).

[מה] במחנה אברהם כתב דהרמב"ם ס"ל דכשבטלו רביעית דמקוה לא אמרו לחצאין אלא אמרו שיתחשבו כתלושין גמורין ומקב"ט. ובבאר שמואל כתב דהרמב"ם ס"ל דמשמע כן מדברי הגמ' דנזיר (לח). דפריך והאיכא רביעית דמקוה ומשני בר מההיא דבטלוה רבנן, ואי ס"ד דלענין טומאה שם מקוה עלייהו אכתי מצי למיחשב רביעית דמקוה לענין שלא יקבל טומאה, וע"ע בחידושי הרז"ה (סעי' יז). ע"ע שיטת רש"י המובא לעיל אות ט. [מן] במאירי כתב כדעת הרמב"ם דמים שבקרקע

[לטן] בלחם שמים משמע דמפרש דאף הראב"ד לא נתכוון לביטול ברוב וחוזר וניעור כדבעלמא ממש, ועי' חלת אהרן.

[מן] ע"ע ברשב"ם שם, ובפ"ק דפסחים (דף טז. ודף יז:) וברש"י שם ובמהר"ם לקמן (פ"ה מ"א). במשנה אחרונה ציין למס' ידיים (פ"ד מ"ז) אמת המים הבאה מבית הקברות טהור ופי' רבינו שם משום דכתיב מקוה מים יהיה טהור.

[ומן] עי' משנה אחרונה; גולת עליות (פסקא א אות ד); חזו"א (מכשירין סי' ז אות ח וסי' א אות יח).

[ומן] כמה אחרונים הקשו מדברי רש"י ותירצו דרש"י מיירי בשאובין, עי' גלות עליות (פסקא א אות ד-ו); רש"ש; שירי טהרה; חזו"א (סי' א סק"א); חידושי רבי ראובן (סי' א). וחלקם הביאו ראיה לדבריהם מדברי הרא"ש סוף"ח דטהרות שכתב (לענין אחר) לחלק בין שאובין לנקו מעצמן וז"ל: אי נמי הא דאמרין בריש מקוואות דמים מחברים לא מקבלי טומאה היינו מי גבים שנקו מעצמן אבל השופך מים לתוך הגומא בר

כנסת ישראל

שבגבא עלולין לקבל טומאה^[מ], אבל יש מציאות שגם הם יקבלו טומאה, והיינו כשנטמאו ברצון^[מ]: בקרית ספר פירש אף בדעת הרמב"ם דטעמא דמים שבקרקע טהורין, משום שיש להם דין מקוה^[מ]; והא דמתטמאין לרצון כתב ביריעות שלמה^[ג] דאינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא כיון דראוי לטבילה אינו מתטמא אף לרצון. בדברי חיים^[נא] כתב דהרמב"ם ס"ל דטעמא דאין מים שבקרקע מקב"ט הוא משום דהוקשו אהדדי טומאה והכשר בתורת כהנים (ויקרא יא, לח), וא"כ כמו דלענין הכשר מים שבקרקע אינם מכשירין (עי' רש"י חולין טז), ה"ה לענין טומאה מים שבקרקע אינם מקב"ט^[נב]: (יא) ונטמאו כל המים שבכלי. בתוי"ט כתב דאין צורך למה שכתב רבינו ונטמאו כל המים שבכלי, דמשקה מטמא בכל שהוא והטיפה עצמה מטמא הכלי. ובלקוטי המשנה כתב דאפשר דרבינו ס"ל דאם לא היו המים שבכלי טמאין היה הטיפה בטילה

מקבלין טומאה אם נטמאו ברצון, ומ"מ פירש מתניתין כמו שפירשה רבינו (ועד"ז כתב בחירושי הגר"א), ובהגהות המהדיר למאירי תמה האין תפס כשיטת הרמב"ם ושיטת הראב"ד גם יחד. אך באמת לא תפס המאירי שיטת הראב"ד דס"ל מים שבקרקע אינן מקב"ט אלא תפס פירוש, ופירושו אינו סותר שיטת הרמב"ם. ועי' חזון נחום שכתב דהרמב"ם מפרש כהראב"ד. [מזן] דאליבא דרבינו הו"ל למימר אינן מקבלין טומאה, ועי' בראב"ד דמשמע קצת דל"ג עלולין. ובחסדי דוד מפרש לפי דרכו (דס"ל דאף להרמב"ם אין הטומאה חל עד שיתלשו) דמשום כך לא תני אינן מקבלין טומאה, לפי שבאמת התחיל בהן צד טומאה מיד אעפ"י שהיו במחובר אלא שאינן עלולין כו' כלומר לא נגמרה קבלת טומאתן עד שיתלשו ברצון. וכ"כ בויחי יוסף (עמ' מז), ועי' משנה אחרונה וחזון יחזקאל. [מחן] וכ"כ בויחי יוסף (עמ' מז), ובפרי חיים העיר דא"כ הו"ל להרמב"ם לפרש כן בהדיא כיון שהתוספתא סתם, ועי' משנה אחרונה וחזון יחזקאל. ועי' פיה"מ רפ"י דכלים: ופירוש עלולים, מוכנים ומזומנים. [מטן] ובתורת המים העיר דהרי הרמב"ם פי' דינא דמתניתין אפילו בשאובין ואפילו בפחות מרביעית, ועי' עוד אבני שהם (סי' כו אות א) שהקשה ממש"כ הרמב"ם (בהל' ז) דמשקה שבפיו קודם שיהפכנו דומה למים שבקרקע שאין מטמאין אלא לרצון. ומים שבפיו

א"א לפרש דכמקוה הם. [נן] יר"ד סי' א (ו.), וכ"כ בגלות עליות (פסקא א אות ט); שו"ת בית יצחק (יר"ד ת"ב סי' מא אות א); חזו"א (סי' א אות ג); ויחי יוסף (עמ' מח). [נאן] סוף סעיף לו, וכ"כ בערוה"ש העתיד (טהרות סי' קפג אות א); אור שמח (פט"ו טומ"א ה"א); ויחי יוסף (עמ' לב). וע"ע בחידושי הגר"א שג"כ דימה טומאה להכשר לפי דרכו. [נבן] ובנתיבים במי הים (אות ה) כתב דמחמת דמיון טומאה להכשר בכל מקום, אילו היו אומרים שאין טומאה כלל במחוברין היו אומרים דכמו כן אין הכשר במחוברין, וכיון שהכשר אינו אלא לרצון לא גזור בטומאה אלא בלרצון, (וע"ע שם בקונטרס אחרון). [בחסדי דוד] כתב לחדש דאף להרמב"ם אין המים מתטמאין מיד בעודם מחוברין, אלא בעינן שיתלשו אח"כ ברצון ואז יחול הטומאה, וזה מה שכתב בפירוש המשנה: ר"ל המים אשר בידו נתלשו ושבנו מוכנים לקבל טומאה והוא יטמא מפני שהמים כבר הגיעו בגדר מה מן הטומאה ולזה נטמא הכבר. [ננן] ע"ע לקמן (אות יז) מהדברי חיים. [נדרן] בתכלת מרדכי דחה דממ"נ אי מיירי ברה"י אף ס"ס טמא ואי ברה"ר אף ספק אחד טהור. [נהן] ועי' בטהרת יו"ט (ח"א) בהסכמת בעל שו"ת בנין צבי דכע"ז מצינו בתוס' עירובין (לב). לענין אחר.

בגדת ישראל

הציר שבו טעם השמן, וכתב בחסדי דוד דלפי זה פירוש התוספתא הוא שיקפנו לשמן עם קצת קליפה מהציר כדי שיבטל, כלומר שיסיר טעם השמן הבלוע בציר:

(טז) ונתבטלה הטיפה ברוב הטהורין. משמע דלא נתבטלה אלא אחר שהגביהו, וכמשמעות לשון התוספתא הגביהו רבו הטהורין כו', אבל במחבר ליכא ביטול ברוב כמבואר לעיל אות ח^[טז], ועי' שם דעת הראב"ד דאף בעוד המים מחוברין מתבטל הטיפה הטמאה ברוב:

(יז) אבל כשהדיח הוחשבו והוכשרו מים שבידו לקבל טומאה מן הטיפה ולא נתבטלה בהן אלא אדרבה נטמאו וטמאו את הככר. משמע מדברי רבינו דבעינן שיקבלו המים טומאה מהטיפה כדי שיחזרו ויטמאו את הככר, והקשה בתוס' יו"ט למה לי הא תיפוק ליה משום טיפה עצמה, דהא משקה מטמא בכל שהוא. ובדברי חיים^[יז] ביאר דלא משום סיוע לטומאת הככר כתב רבינו שנטמאו המים, אלא דאי לאו הכי היה הטיפה בטל ברוב כדמעיקרא, ורק כיון שעתה עלולים המים לקבל טומאה שוב אינם מבטלים להטיפה^[יז]. וכן כתב מהר"ם מרוטנבורג וז"ל: אם הדיח ידיו במים דגלי בדעתיה דניחא ליה במים שעליו, אז לא בטלה הטיפה הטמאה במים הטהורים שעל ידיו וטמאתן וטמאה נמי הככר, ואם לא הדיח דלא

(יב) אם הדיח את הככר טמא^[יב]. כן פירש בפיה"מ להרמב"ם, אך במשנה תורה (פט"ו מטומאת אוכלין ה"א) כתב אם הדיח ידו והוציא הככר נטמא הככר במים שבידו, וכ"כ במהר"ם מרוטנבורג^[יב], ובתפארת ישראל^[יב] כתב דכן משמע בתוספתא (המובא בר"ש להלן) וז"ל: ומפני מה אמרו אם הדיח טמא, הוכשרו המים שבידו ונטמאו וטמאו את הככר. והראב"ד (שם) פירש שהדיח את הככר או את ידו, וכ"כ המאירי, וכ"כ בפתח הבית אליבא דהרמב"ם דכ"ש אם הדיח את הככר שנטמא^[יב]:

(יג) ורבי שמעון פליג כו', ואכולהו קאי, דהנך תלת בבי חד טעמא לכולהו^[יג]. עי' לקמן מ"ג דהרמב"ם מפרש דרבי שמעון לאו אכולהו קאי אלא אבבא דמים טמאים לחוד:

(יד) הרי זה טמא לפי שאי אפשר לצאת ידי צחצוחי שמן. רוצה לומר א"א לצאת מידי צחצוחי שמן, דלעולם ישארו שם צחצוחי שמן^[יד]. ובביאור הגר"א הוסיף דהצחצוחי שמן אינם בטלים ברוב, שהרי אינם מתערבים עם המים כלל^[יד]:

(טו) נפל על גבי הציר יקפנו^[טו] כדי שיבטל טעם שמן שבו. בחסדי דוד העיר דהרי ההקפה אינה אלא מסיר השמן ואינו מבטל הטעם. והנה הרמב"ם כתב בהלכות תרומות (פט"ו הי"ח)^[טו]: נפל על גבי הציר יקפה אותו, ויטול קליפה מעל הציר כדי שיסיר כל

בשוי"ת כנף רננה (סי' סב סוף משנה ג) הקשה למ"ד בשבת (ק.) שמן ע"ג יין לאו היינו הנחתן א"כ הוי כספק טומאה ע"פ המים דאמרינן בפ"ד דטהרות דטהור, ועי' שם מה שנדחק לתרץ.

וסגן פירוש, יסירנה. עי' להלן בר"ש (ד"ה אע"פ שהקפה), וכע"ז בתרומות (פ"ד מ"א).

וסדן וכ"כ במאירי כאן.

וסהן כ"כ בויחי יוסף אות מג (ודלא כמש"כ באות מ), וע"ע בשו"ת כנף רננה (סי' סב עמ' מד).

וסון וכ"כ בחזון נחום; חידושי מהרי"ח; לקוטי המשנה; באר יצחק, וע"ע בשו"ת אמרי אש (או"ח סי' יא) ובמצודת דוד. ועי' מש"כ בלקוטי המשנה הובא לעיל (אות יא).

וסון עי' זכר טוב (סי' י אות טו) מה שדן מכאן לענין דיו בית הסתרים במשקיו.

בכוכבי אור (ח"א עמ' כג) כתב לת' דלטמא משקין לא בעי רביעית כמש"כ אחרונים, אבל לטמא כלי בעי רביעית עי' מש"כ רבינו במכשירין (פ"ו סוף מ"ז). וע"ע תי' בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' ב אות ב).

ונון ברישא החשיב את המים ע"י ששתה או מילא אבל בסיפא החשיב את הככר ולא את המים, אלא א"כ הדיח.

ונון מובא בתוס' יו"ט.

ונחן בועז אות ג.

ונטן וכן העיר חכ"א דמדלא נקט התנא אם הדיחו משמע דאתרווייהו קאי.

וסן עי' לקמן (אות יח).

וסאן בארות המים, ועי' כע"ז בשבת (קמד:).

וסבן וכ"כ בגלות עליות, ובחסדי דוד כתב שהשמן עומד וניכר על גבי המים ואין ביטול לדבר הניכר.

כנסת ישראל

ניחא ליה במים שעליו בטלה טיפה הטמאה
ברוב^[א].

לדעת הרמב"ם מים שבקרקע אין מטמאין אלא
לרצון וכיון שנפל הככר שלא לרצון אין המים
שבקרקע מטמאין אלא א"כ הדיח דהוי לרצון:

(יח) ורבי שמעון סבר דאפילו לא הדיח טמא
משום דשמא לבסוף כשנפלו כל המים נשתיירה
הטיפה על גבי הככר וטמאתו^[ט]. מפשטות לשון
התוספתא שטיפת המים, משמע דלא כפירוש

הרמב"ם במשנתנו אלא כפירוש רבינו דחוששין^{עמוד החסות} משא"כ ציר דבולע:
משום טיפה הטמאה, ובמרכבת המשנה^[ל] כתב
דלהרמב"ם אין פירוש שטיפת מלשון טיפה אלא
מלשון שטף, וקאמר שהמים השוטפין על הככר
מטמאין אותו, שהרי כל מי הגבא נטמאו ע"י המים
טמאים שנפלו^[לא]:

(יט) דאם רוב מים, תורת מי גבי עליהם. ואם רוב
משקין, טמאין. דמי גבא אינן מקבלין טומאה כלל
משום דראויין להיות מקוה כמבואר לעיל אות ט,
אבל משקין אינן ראויין להיות מקוה ומקבלין
טומאה^[לב].

מבואר דאפילו כשנפלו מחצה משקין, שבודאי
נשתנו מראה, מ"מ אמרינן דהולכין אחר הרוב ויש
לו דין מים, ובשו"ת כנף רננה^[לז] תמה דכיון
דפסול למקוה מטעם שינוי מראה, היה לנו לומר
שיש לו דין משקין ומקבל טומאה. וכתב דמשמע
מכאן כדעת הראב"ד^[לח] דשינוי מראה במקוה אינו
אלא מדרבנן:

(כ) והן מותרין לזרים. בבאור הגר"א פי' דכיון
שהן של צונן, סגי בהדחה, שאינו בולע כלל,
משא"כ ציר דבולע:

(כא) אותו יין מותר לזרים ולא חיישינן
לצחצוחי שמן. צ"ע מאי שנא איסור תרומה
מטומאה דלענין תרומה לא חיישינן לצחצוחי שמן
ולענין טומאה חיישינן לצחצוחי שמן. ובחסדי דוד^{עמוד החסות}
כתב דאפשר דלענין תרומה בהנך צחצוחין אזלינן
בתר דעתו של כהן, דאנן סהדי דלא חשיבי
ובטולי מבטל להו, דומיא להדיא דתנן בפ"ח
דמסכת תרומות (מ"ה) בגרעיני תרומה דאע"פ
שראויין קצת לאכילה, אי לא מכנסין כהן מותרין
לזרים:

(אפי' שלא הדיח) דמשקין טמאין מטמאין לרצון ושלא
לרצון.

ועבן ולהרמב"ם אם רוב מים, אין מתטמאין אלא
לרצון, ואם רוב משקין מתטמאין אפי' שלא לרצון
(חסדי דוד).

וענן יו"ד סי' סב סוף משנה ג, ע"ע שם ובחזו"א (קמא
סי' ח אות ט; תנינא סי' י אות יד); לנפש תדרשנו (עמ'
קמ).

ועדן בעלי הנפש (שער המים סי' ב עמ' קלז).

וסחן וכ"כ בחזון נחום ובלקוטי המשנה דדעת רבינו
כדעת מהר"ם, ועי' תוי"ט.

וסטן וחכמים לא חיישי לכך. וע"ע בביאור פלוגתת
ר"ש וחכמים בשערי חיים (השמטות למער' אות ב)
ובויחי יוסף.

וענן פט"ו טו"א ה"א. וכ"כ במשנה אחרונה ובויהי
יוסף.

ועאן עי' לקמן מ"ג בפיה"מ דס"ל לר"ש דמים אלו
שנשארו על הככר מטמאים אותו אפי' שלא לרצון

פירוש הר"ש

ב ג רבי שמעון. אכולהו קאי, דטעמא דהנך תרי צני כטעמא דקמייתא כדפרישית (א) (מ"א ד"ה ואס):

שמעון אומר בין שהדיח בין שלא הדיח טמא:

שינויי נוסחאות: א. כצ"ל עי' לעיל מ"א (ד"ה ואס), ובנדפס: וטעמא.

בנסת ישראל

דחושש שמא נשתיירה טיפה טמאה לבסוף, דכיון דנפלו מים טמאים הרבה שפיר איכא למיחש דנשתיירו מהם על הככר, אפילו הכי פליגי חכמים וסבירא להו דאם לא הדיח טהור^[1]:

הרמב"ם^[2] לטעמיה אזיל דס"ל דכל מי הגבא מתטמאין לרצון ופירש טעמא דמשנה ב' משום דכלי טמא מטמא את המשקין, וקמ"ל דכשם שמי גבאים מתטמאים מאדם טמא, כך מתטמאין מכלים טמאים. וכמו כן משנה ג' קמ"ל דמי גבאים מתטמאים ממשקין טמאין^[3].

ופירש עוד דרבי שמעון פליג רק בסיפא, וטעמו משום דהואיל ומי הגבא נטמאו מחמת משקין טמאין, אזלינן בתר כללא דקתני בריש מס' מכשירין דמשקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון, ונמצא דהמים שעל הככר מטמאין את הככר אפילו אם לא הדיח, וחכמים ס"ל דמ"מ מים שבקרקע לעולם אין מטמאין אלא לרצון, בין אם נטמאו ע"י משקין בין ע"י דבר אחר, ודוקא בהדיח הוי לרצון:

(א) דטעמא דהנך תרי צני כטעמא דקמייתא כדפרישית^[4]. בתוספות רע"ק איגר הקשה בבא דמים טמאים מאי קמ"ל, דהרי טעמא דקמייתא משום טפה טמאה שנפל לגבא, והיינו ממש נפלו מים טמאים. ובמקוה טהרה^[5] כתב ליישב דס"ד דדוקא ברישא דמיירי במשקין שבאו מפיו של טמא דאיכא למיגזר משום דוקו של זב דהוא טומאה דאורייתא, משום הכי לא סלקא ליה השקה, אבל במשקין טמאין דנפלו מעלמא דלית בהו לתא דטומאה דאורייתא, הו"א אוקמוה דאורייתא דמהני השקה אע"ג דליכא ארבעים סאה, קמ"ל דלעולם לא סליק ליה השקה^[6]. כמה אחרונים^[7] כתבו ליישב דגם בשתה טמא היינו אומרים דטפה הטמאה נתבטלה ברוב אם לא ששתה ברצון ואחשביה, והכא קמ"ל דאע"ג דהמים נפלו מעצמם ולא אחשבם, כיון שאח"כ נוטל מי הגבא לשתות אחשבם ואינם מתבטלים. ברש"ש^[8] כתב דקמ"ל דאע"ג דבבבא זו מסתברא טפי טעמא דרבי שמעון

ואן דגם במילא בכלי טמא חיישינן לטיפה שנגעה בכלי הטמא וחזרה לתוך הגבא (פי' הרא"ש מ"א; מאירי).

[בן עמ' פו.]

[גן ע"ע ברש"ש.]

[דן גנון והציל; חסד לאברהם; שו"ת פרי השדה (ח"ד סי' קן); דעת יוסף (ד"ה במתני'); ועי' גלות עליות. והן וכ"כ בשו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב). וע"ע מש"כ לתרץ במשנה א (עמ' מב טור ד ובעמ' מג טור ב).]

[ו]ן בחזון נחום כתב דכיון דכאן איירי שנפלו שלא ברצון, י"ל דמיירי אפילו כשיש בגבא מ"ס, והא דלא מהני השקה משום דהשקה בעי כוונה וכאן ליכא כוונה, וא"כ שפיר איצטריך למיתני גם נפלו מים טמאין כיון

דיש בו חילוק דין, וצ"ע דלקמן במשנה ד' איתא להדיא דהכל מיירי באין בו מ"ס.

[ו]ן הרע"ב פי' כהרמב"ם, וע"ע מה שביאר במשנה אחרונה, ועי' תפא"י (יכין אות ח-ט).

צ"שון נפלו דקתני משמע שלא לרצון, אך להרמב"ם ע"כ מיירי שנפלו המים טמאים לרצון (וכ"כ להדיא בפט"ו טומאת אוכלין ה"א), ובקנין תורה בשמעתתא (שמיני סי' ה אות ג) כתב דאשכחן בש"ס לשון נפל לענין מים ופירושו שנתן מעצמו. [ועי' פ"ג טהרות מ"ב: שנפל, וברמב"ם (פ"ט טו"א ה"ה) והשליכו].

וע"ע בתוספות רעק"א; שו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב מ"א עמ' מג סוד"ה ויש לי); אור שמח (פט"ו טו"א); תפארת ירושלים; תכלת מרדכי; קובץ נר יאיר.

פירוש הר"ש

ד' ושתה טהור, טהור. כדאמרין שאין עלולין לקבל טומאה עד שיתלשו^(א): אחד מי גבים מי בורות מי שיחים. כלומר כל הנך מים דחשיב הכא שוין לכל הדינים דחנין הכא עד מעלה השנייה^(ב): מי תמציות

שפסקו. בתוספתא (פ"א ה"ו) מפרש אלו הן מי תמציות שלא פסקו כל זמן שהגשמים יורדים וההרים צוללים, כלומר כל זמן שיתמלו המים ומצוללים ומצטעעים^(ג) (הוספה מכת"י דמי הגשמים הנאים אחרי כן מצטלין (מי טיפה

המים הטמאים) [הטפה הטמאה] אעפ"י שהמים הראשונים לא צטלו, דהכי חנן צפרק שני דמכשירין (מ"ג) מי שפיכות שירדו עליהם מי גשמים אס רוב מן הטהור טהור אימתי צומן שקדמו מי שפיכות אצל קדמו מי גשמים אפילו כל שהוא מי שפיכות טמא ע"כ: הקרובים לעיר ולדרך טמאים. דחשיבין טמא שמה טמא או מילא צכלי טמא^(ד):

תניא בתוספתא (פ"א ה"ג) חוקת הטיט וגממיות שצפתחי חנויות שצרכות הרצים צשעת הגשמים הכל טהור, פסקו גשמים הרי הן כמי שפיכות שצשווקים הולכין אחר הרוב. מי שפיכות ומי גשמים שנתערבו בין צכלים בין בקרקע טמאים, רצי יהודה ורצי שמעון אומרים צכלים טמאין בקרקע טהורין. פסקו הגשמים הקרובים לעיר ולדרך טמאין והרחוקים טהורין עד שילכו רוב בני אדם צמה דצרים אמורים צגצי שאפשר לו לשחות ולא יהו מקום פרסות רגליו ניכרות, אצל צגי שאי אפשר לו לשחות עד שיהו מקום פרסות רגליו ניכרות, ומלא שם פרסות רגלי אדם פרסות רגלי צהמה גסה, טמא. מקום פרסות רגלי צהמה דקה, טהור. צגי שאין צו ארבעים סאה ונפלו לתוכו פחות משלשת לוגין מים שאוצין, כשרין לחולין לחלה ולתרומה וליטול הימנן לידיים, וכשרין להקוות עליהם^(ה). פירוש,

חוקת הטיט. כמו חקיקת הטיט, והוא צור שים ומערה דתנ^(ו): כמי שפיכות שצשווקים הולכין אחר הרוב. דתנן צמסכת מכשירין פרק שני (מ"ג) מי שפיכות שירדו עליהן מי גשמים אס רוב מן הטמא

טמא ואס רוב מן הטהור טהור, כלומר וכי היכי דהתם אזלינן צמר רוצא הכי נמי הכא^(ז): מהדורא בתרא מכת"י פירוש, חוקת הטיט. צו"ו כמו חקיקת הטיט והוא צור שים ומערה דתנן. אי נמי חוקת גרסינן צו"ו, ומשום

פסקו דסיפא נקט לשון חזקת, והכי קאמר, בשעת הגשמים הכל טהור, אעפ"י שסתם טיט וגממיות שצפתחי חנויות שופכין צהן מים טמאין מן החנות, מ"מ הגשמים הצאים אחרי כן מטהרין אותן, והוא שרבו דתנן צפרק שני דמכשירין: פסקו הגשמים הרי הן כמי שפיכות. דחזקתן מן החנות שפכום^(ח) ומי שפיכות טמאין הן דתנן צפרק שני דמכשירין, ואפילו שפכו על מי גשמים דמעיקרא הכל טמא כדפרשי' צמחיתין. ושצשווקים גרסינן צו"ו צספרים מדוייקים, כלומר צטיט וגממיות שצשווקים הולכין אחר הרוב (דלא) [ולא] חיישינן שמה אחרי הגשמים שפכו עליהם, דלא חשו אלא צפתחי חנויות^(ט): מי שפיכות ומי גשמים שנתערבו. צריך לדקדק צמאי פליגי אס צרוב או צמיעוט או צמתה על צמתה^(י) ע"כ: בגבי שאפשר לו לשחות. צלא הכרת פרסה, יש לנו לטמאות אע"פ שאין פרסה ניכרת צו^(י), אצל צגי שאי אפשר לשחות אלא צכ פרסה ניכרת טהור, דאס איחא דשמה היתה ניכרת צו מקום פרסת אדם או מקום פרסת צהמה גסה: פחות משלשת לוגין מים. לאו כלום הוא וכמאן דליחנהו דמו: להקוות. להמשיך לו מים עד שישלימו ארבעים סאה וכשרים לטבילה:

שינויי גוססאות: א. כן הניה בהנהות לר"ש השלם עפ"י הרע"ב. ב. בר"ש השלם נמחק בבא זו עם פירושו, וצריך ביאור (וע"י מש"כ בהנהות שם).

בגדת ישראל

(א) כדאמרינן שאין עלולין לקבל טומאה עד שיתלשו^א. בפירוש הרא"ש הוסיף: ולא אמרינן כשיצא הטמא מן המים א"א שלא חזרה טומאה מגופו לתוך הגבא כו', דאי נמי חזרה לא נטמאת כיון דלא אחשבה עכ"ל^ב.

בהשגות הראב"ד (פט"ו טומאת אוכלין ה"א) הקשה להרמב"ם דס"ל דמים שבקרקע מקבלין טומאה כשנטמאו ברצון, הא כשהלך בהן טמא אין לך רצון גדול מזה. וכתב הכסף משנה דטעם הרמב"ם משום דדמי להא דתנן ריש פ"ה דמכשירין העובר במים המים שעל בשרו אינם תלושין ברצון, לפי שאין כוונתו אלא לעבור לצד האחר ואין רצונו ליכלל במים. ובבאר שמואל כתב דהיינו מש"כ הרמב"ם גופיה כאן בפיה"מ: כוונתו לעבור ולהלך^ג. ובויתח יוסף כתב דהראב"ד משמע ליה דמדקתני סתמא מיירי אף בניחא ליה לילך במים:

(ב) כלומר כל הנך מים דחשיב הכא שוין לכל הדינים דתנינן הכא עד מעלה השנייה. במקוה טהרה^ד הקשה דמהיכי תיתי לחלק בינייהו דאיצטריך תנא לאשמועין דשוין הן. ובמשנה

אחרונה הקשה עוד מאי האי דקתני ומקואות שאין בהן ארבעים סאה, אטו כל הני דחשיב לאו מקואות ניהו. ובחסד לאברהם ביאר דגבים הם הנעשים מאליהן, בורות שיחין ומערות הם הנעשין ע"י אדם לשם תשמיש בעלמא, ומקואות הם הנעשין מעיקרא לשם טבילה^ה, וקמ"ל דאין חילוק ביניהן^ו:

(ג) כל זמן שהגשמים יורדים וההרים בוצצים, כלומר כל זמן שיתמצו המים ומבצבצים ומבעבעים. פירוש, אלו הן מי תמציות שמבואר לקמן במשנה ו' דעדיפי ממי גבאים ומטהרים את המים הטמאים, כל זמן שהגשמים יורדים וההרים בוצצים, ואפילו אם פסקו הגשמים, כל זמן שעדיין הם זוחלים מן ההרים ומבצבצין הרי הן כמי תמציות, אבל אם פסקו לזחול הרי הם כמי גבאים^ז. וז"ל התוספתא: ואלו הן מי תמציות כל זמן שהגשמים יורדים וההרים בוצצין, פסקו גשמים וההרים בוצצין הרי הן כמי תמציות, פסקו מלהיות בוצצין הרי הן כמי גבאים^ח.

(ד) דחיישינן שמא שטה טמא או מילא בכלי טמא. וטעמא דבשעת הגשמים הכל טהור דלא חיישינן

אחר ויהי

פ"ה מ"ה. עוד כתב לחלק עפ"י דעת התרומת הדשן הובא במג"א (סי' שיד סק"ה) דפסיק רישא באיסור דרבנן מותר, ומים שבקרקע דמקבלין טומאה ברצון לדעת הרמב"ם אינו אלא מדרבנן.

[ד] עמ' פו.

[ה] וכן משמע קצת בתו"כ (בהר פרשה א): ושבתה הארץ יכול מלחפור בורות ושיחים ומערות ומלתקן את המקואות, מדשני להו בתרתי, וע"ע בהל' הרא"ש (סי' א): כשהאדם עושה המקוה עושהו כדי לטבול בו. וכן ע"ע מש"כ לתרץ במקוה טהרה, ועי' תפא"י (בועז אות ו).

ו"ף עוד דהרי הכא הוא דקמ"ל דטעמא דרישא דלא סלקא השקה לטיפה הטמאה הוא משום דאין בגבא מ' סאה (כמבואר בדברי רבינו בריש פירקין), וקאמר דלא נקט גבים ברישא אלא משום דאורחא היא דקטנים הם ואין בהם מ"ס, אבל ה"ה כל הני דאינם קטנים, אי לית בהו מ"ס לא סלקא השקה לטיפה הטמאה ונמצא דשוין הן לכל הדינים.

וזו ועי' ברע"ב ובמאירי.

ואן כדאמרינן בתוספתא (הביאו רבינו לעיל מ"א) שאין מי הגבא עלולין לקבל טומאה עד שיתלשו, הלכך אין מי הגבא מקבלין טומאה מנגיעת גוף המת או הטמא בהן.

[ב] מש"כ הרא"ש כיון דלא אחשבה^א היינו שלא החשיב הטמא את המים מעיקרא כשנתלשו מן הגבא ע"י יציאתו מן המים, ולכן אפילו חזרה המים לתוך הגבא מעולם לא נטמאה.

בתוספות רעק"א (לעיל מ"ג) הקשה לפמ"ש הרא"ש כאן דבעינן אחשביה, א"כ בנפלו מים טמאים אמאי נטמאו מי הגבא הא לא אחשביה למים טמאים, שהרי נפלו שלא לרצון. וצ"ע דלא בעינן רצון בירידת המים לתוך הגבא אלא בעינן רצון אחר תלישתן מן הגבא, וע"ע מה שתמהו עליו באחרונים (רש"ש; שו"ת כנף רננה יו"ד סי' סב; מקוה טהרה עמ' פו; ויחי יוסף עמ' נג).

[ג] בויחי יוסף (עמ' נד) ביאר דלא דמי להא דתנינן ברפ"ד מכשירין השוחה לשתות מים העולין בפיו בכי יותן משום דהוי פסיק רישיה, דשם רוצה לשתות אבל כאז אינו רוצה כלל במים הללו. וכדברי התו"ט שם

בנסת ישראל

ולחרמב"ם אף הכא מיירי במים טמאים, אלא שנחלקו הר"מ והר"ש בפירוש חזקת אי ארישא קאי או אסיפא:

(ז) פסקו הגשמים הרי הן כמי שפיכות. דחזקתן מן החנות שפכום. כלומר אף תיכף אחר שפסקו הגשמים חזקתן כן, ע"י בבאור הגר"א לתוספתא^[1]. מדברי הרמב"ם בהלכות טו"א (פט"ו ה"ד) מבואר שאף הוא גורס חזקת הטיט בזי"ן^[2] וז"ל: חזקת טיט וגוממיות שבפתחי חנויות ברשות הרבים בשעת הגשמים שהן טהורים, פסקו הגשמים הרי הן כמי שפיכות [שכתב שם בפ"ב הכ"ו דמי שפיכות הרי הן בחזקת טומאה], ושבשווקין הולכין בהן אחר הרוב עכ"ל:

(ח) ושבשווקים גרסינן בו"ו בספרים מדוייקים^[3], כלומר בטיט וגוממיות שבשווקים הולכין אחר הרוב (דלא) [ולא] חיישינן שמא אחרי הגשמים שפכו עליהם, דלא חשו אלא בפתחי חנויות. ע"י בבאור הגר"א ובערוך השלחן העתיד. ובחסדי דוד פי' דהולכין אחר הרוב פירושו אחר רוב בני אדם, כלומר אם כבר התחילו רוב בני אדם ללכת אחר שפסקו הגשמים אזי טמאין הן, שחזקתן ששתו מהן: (ט) מי שפיכות ומי גשמים שנתערבו. צריך לדקדק במאי פליגי אם ברוב או במיעוט או במחצה על מחצה^[4]. להרמב"ם דס"ל דמים שבקרקע מקב"ט ברצון, כתב בחסדי דוד דמפרש התוספתא דמיירי כשנתערבו במחצה על מחצה ולת"ק טמאין אפי'

יבן ע"י כס"מ שם. וינן עד"ז כתב בערוך השלחן העתיד (טהרות סי' קפג אות יג) בדעת הרמב"ם, ובחסדי דוד פי' משום דשכיחי רבים השותים מהן ונטמאו לרצון. וידן אף ברמב"ם מבואר דשבשווקים מילתא באפי נפשיה היא.

וטון אי מיירי ברוב מי שפיכות יש לפרש דבקרקע טהורין משום דמים שבקרקע אינן מקב"ט, אך לפי"ז אתי ת"ק דלא כהלכתא (ויש לדחוק דכיון דלהרא"ש סתמא דמתניתין דריש פירקין ומתניתין אתי כוותיהו דר"י ור"ש דס"ל מים שבקרקע אינן מקב"ט, הכי נקטינן). ובחלת אהרן (מ"ז) כתב דמפירוש הרא"ש במכשירין (פ"ב מ"ג) משמע שפסק כר"י ור"ש, וע"י מחנה אברהם.

שמא שתה מהם טמא^[5] לפי שבשעת הגשמים אין בני אדם הולכין בדרכים^[6], כמש"כ בפי' הרא"ש.

אך יש לעיין למה לא חיישינן שמא שתה מהם טמא לפני שעת הגשמים. והנה הרמב"ם מפרש טעמא דבשעת הגשמים הכל טהור משום דאפילו אם נטמאו, אם רבו עליהן מי גשמים נטהרו, ומפרש דמה דקתני במשנה דלקמן מאימתי טהרתן כו' בא לפרש דינא דמתניתין, אבל רבינו פירש לקמן דמאימתי טהרתן היינו של קרובים ורחוקים משפסקו הגשמים דחיישינן ששתה מהם טמא ובעינן לטהרם ע"י רבייה, ומדלא פירש כהרמב"ם משמע דס"ל דטעמא דמתניתין דבשעת הגשמים הכל טהור לאו היינו טעמא דמתניתין דלקמן, דבמתניתין לא בעינן לטהרם, דהכל טהור בלאו הכי, ועל כרחק דמיירי מתניתין בגבא שנתמלא עתה על ידי אלו הגשמים ולא שייך למיחש שמא שתה מהם טמא כי לא היו בו מים לפני שעת הגשמים^[7]. (ה) כמו חקיקת הטיט, והוא בור שיח ומערה דתנן. כלומר חקיקת הטיט דתניא בתוספתא דבשעת הגשמים הכל טהור היינו בור שיח ומערה דתנן דבשעת הגשמים הכל טהור^[8]!

(ו) כלומר וכי היכי דהתם אזלינן בתר רובא הכי נמי הכא. יש לפרש דרבינו כתב כלומר משום דלא דמי אהדדי לגמרי, דבמכשירין מיירי במי שפיכות, שהכל בחזקת טמאים ממש, אבל הכא לא מיירי במים טמאים אלא דחיישינן לטיפה הטמאה,

והן וכמו"כ לא חיישינן שמא מילא בכלי טמא או שמא נפלו שם משקין טמאין.

וטון וכ"כ בשו"ת הרי"ד (סי' א, עמ' כג) בשם הריב"מ^[9], וכע"ז כתב מהר"ם מרוטנבורג: משום דמים שכית על פני כל הארץ לא חיישינן שמא אדם טמא שתה מהן, וע"ע בהשגות הראב"ד (פט"ו טו"א ה"ב). וע"ע בשו"ת הרי"ד שם.

וין וכ"כ בויחי יוסף (עמ' נו), וע"י לעיל (מ"א אות ד) מהמאירי דגבא יש בו מים שאינם שאובים אלא שירדו שם ממי גשמים, וע"ע שם מלחם שמים דגבים עשויים מאליהם בידי שמים ועל ידי מים התופרין לעצמן מקום בעפר תיחות. וע"ע לקמן (מ"ה אות ג), וע"י בלקוטי המשנה.

ויאו חסדי דוד. וע"ע שם ובמרומי שדה.

כנסת ישראל

בקרע (או משום דאזלי לחומרא אע"ג דליכא רוב טמאין או משום דא"א לצמצם ושמא איכא רוב טמאין), וכדמשמע נמי מלשון הרמב"ם בפ"ב דטומאת אוכלין (הכ"ו) דמפרש כן, שהביא שם דינא דמתניתין דמכשירין שהביא רבינו לקמן (ד"ה כמי) וז"ל: ירדו עליהם מי גשמים אם רבו עליהן הרי הן טהורין, מחצה למחצה הכל טמא בין בכלים בין בקרקעות עכ"ל, וכיון שדבר זה לא נזכר במשנה שם על כרחך דמהתוספתא נפקא ליה ופסק כת"ק^[1]:

(י) שאפשר לו לשתות בלא הכרת פרסה יש לנו לטמאות אע"פ שאין פרסה ניכרת בו. ברמב"ם (פט"ו הל' טו"א ה"ג) כתב: פסקו הגשמים כו' והרחוקים טהורים עד שיהלכו רוב האדם הלכו הכל בחזקת טומאה שההולכים בשיירות ממלאין ושותין מהן, במה דברים אמורים בגבא שאפשר לשתות ממנו, אבל בגבא שאי אפשר לשתות ממנו אלא בדוחק גדול^[2] הרי זה בחזקת טהרה, עד שימצא מקום פרסות רגלי אדם או פרסות רגלי בהמה גסה נכרת בו.

ביר דוד כתב דנראה דרבינו מפרש הך בד"א שבתוספתא ארישא דהקרוכים לעיר ולדרך טמאים, ועל זה קאמר דדוקא בדאפשר לו לשתות מהם בלי

שיהיה ניכר הכרת פרסה, אבל אם אי אפשר לשתות מהם אלא שיהיה פרסה ניכרת אף הקרוכים טהורים, ומינה דהרחוקים טהורים אף שאפשר לשתות מהם בלא הכרת פרסה, דכיון דרחוקים הן תלינן דלא שתו מנייהו, מיהו וודאי אם ניכר בהן פרסה אף הרחוקים טמאין, ומהמשך לשון הרמב"ם נראה שמפרש דהך בד"א קאי על הא דאמרינן עד שיהלכו רוב בני אדם, ואז מיהו טמא, בד"א בגבא שאפשר לשתות כו'.

בראב"ד השיג: לישנא דתוספתא ולא יהו מקום פרסות רגלים נכרים בגבא [כו'] אא"כ פרסות רגלים נכרים. ובמרכבת המשנה כתב דהרמב"ם מפרש התוספתא דהכי קאמר, בד"א בגבא שאפשר לשתות ואז אפי' לא יהיו מקום פרסות רגליו ניכרים, ומה דקאמר התוספתא ולא, כאילו אמר ואפי' לא, וסיפא קאמר אבל גבא שא"א לו לשתות אינם טמאים עד שיהא מקום רגליו ניכרים^[3]:

הטעם דבמצא פרסות רגלי בהמה דקה טהור כתב הרמב"ם מפני שאפשר שירדה ושתת, ר"ל שירדה הבהמה לבדה, וכמו שביאר המאירי דבהמה גסה יש לדון שהמנהיג אותה הולך אחריה והוא טמא מן הסתם, אבל בהמה דקה סתמא יורדת ושותה ואין הרועה נכנס אחריה^[4]:

ויון בחסדי דוד כתב דיש לפרש מפני שהוא בעומק הרבה, או מפני שהמים עכורין. ויון ועי' במאירי ובכס"מ. ויון ועי' בבאור הגר"א וחסדי דוד.

ויון ע"ע בשו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב). וע"ע בחזו"א (קמא סי' א אות ו). ומה שהקשה שם דר"ש מודה כדתנן ר"ש אומר אע"פ שלא הדיח טמא, לפי פי' רבינו לעיל יש ליישב.

פירוש הר"ש

וה מאימתי טהרתן. של רחוקים וקרובים^(ג): משירבו וישטופו^(ד). בתוספתא (פ"א ה"ד) מפרש כ"ל: תניא בתוספתא (שס) גבי שאין זו ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים טמאין. פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים וכשרים להקוות עליהן^(ה). ה מאימתי טהרתן בית שמאי אומרים משירבו וישטופו, ובית הלל אומרים רבו אע"פ שלא שטפו, רבי שמעון אומר שטפו אע"פ שלא רבו. כשרין לחלה^(א) וליטול הימנן לידים^(ב):

וה מאימתי טהרתן. של רחוקים וקרובים^(ג): משירבו וישטופו^(ד). בתוספתא (פ"א ה"ד) מפרש כ"ל: תניא בתוספתא (שס) גבי שאין זו ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים טמאין. פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים וכשרים להקוות עליהן^(ה). ה מאימתי טהרתן בית שמאי אומרים משירבו וישטופו, ובית הלל אומרים רבו אע"פ שלא שטפו, רבי שמעון אומר שטפו אע"פ שלא רבו. כשרין לחלה^(א) וליטול הימנן לידים^(ב):

וה מאימתי טהרתן. של רחוקים וקרובים^(ג): משירבו וישטופו^(ד). בתוספתא (פ"א ה"ד) מפרש כ"ל: תניא בתוספתא (שס) גבי שאין זו ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים טמאין. פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים וכשרים להקוות עליהן^(ה). ה מאימתי טהרתן בית שמאי אומרים משירבו וישטופו, ובית הלל אומרים רבו אע"פ שלא שטפו, רבי שמעון אומר שטפו אע"פ שלא רבו. כשרין לחלה^(א) וליטול הימנן לידים^(ב):

וה מאימתי טהרתן. של רחוקים וקרובים^(ג): משירבו וישטופו^(ד). בתוספתא (פ"א ה"ד) מפרש כ"ל: תניא בתוספתא (שס) גבי שאין זו ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים טמאין. פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים וכשרים להקוות עליהן^(ה). ה מאימתי טהרתן בית שמאי אומרים משירבו וישטופו, ובית הלל אומרים רבו אע"פ שלא שטפו, רבי שמעון אומר שטפו אע"פ שלא רבו. כשרין לחלה^(א) וליטול הימנן לידים^(ב):

שינויי גוסיסאות: א. כ"ל ובגדפס: ונתמלאו.

כנסת ישראל

(ע"י מעילה טו:) ושוורים הם לכל הלכותיהן, וצ"ע מאי שנא הכא דכשרין לחלה ולא לתרומה. והרמב"ם (פ"ט מקואות ה"א) פירש דחלה דקתני הכא היינו עיסה הטבולה לחלה, אבל חלה ממש דינה כתרומה^[2]:

ובשו"ת הרמ"ע (ס"י יא, מובא במלאכת שלמה) כתב דקתני חדא חלה וקתני חדא תרומה לאשמועינן דהיינו חלה היינו תרומה. ומשמע דרבינו נמי ס"ל הכי, דלקמן במשנה ו' כתב על מה דבמי תמציות עלתה טבילה למים טמאים, וזו היא המעלה, אע"ג דאיכא נמי מעלה דכשרים לתרומה. ברמב"ם ובמאירי מפורש דדוקא קתני חלה. להרמב"ם

(א) כשרין לחלה כו'. לאו אמתניתין קאי^[1] אלא אריש פירקין דקתני שש מעלות במקואות כו' מי גבים, והיינו מעלה דמי גבים דכשרין לחלה וכו'^[2]: במעלה השניה קתני לקמן במשנה ו' דכשרין אף לתרומה, והנה בעלמא מצינו דחלה איקרי תרומה

[א] כמש"כ בבית דוד; תפא"י; רש"ש. [ב] משנה אחרונה וע"י לעיל מ"א אות א. ומיירי בסתם מי גבים דתיישנין בהו דשתה מהן טמא ופסולין לתרומה, אבל בשעת הגשמים (שזה דינו למי תמציות שלא פסקו ו) כשרין אף לתרומה, וכדתניא בתוספתא. וע"י עצי אלמוגים (ס"י קנט סעיף כד). וגו' באליהו רבא כתב דהכא צ"ל חולין ובסיפא תרומה.

כנסת ישראל

טהורין, לפיכך כל המים שבקרקעות כגון מי גבאים וכיוצא בהן בשעת הגשמים הכל בחזקת טהרה, פסקו הגשמים הקרובין לעיר או לדרך טמאין שהן בחזקת ששתה מהן הטמא ושמלאו מהן בכלים טמאין^[1]:

(ד) משירבו וישטופו. צ"ע לרבינו שפירש לעיל (מ"ד) דטומאתן של רחוקים וקרובים הוא משום דחיישינן שמא שתה מהן טמא והיינו כמו שפירש בריש פירקין שמא נפלה טיפה מפיו, א"כ מה מועיל רביית מי גשמים, הרי גם קודם היו מי הגבא רוב נגד הטיפה הטמאה ואפילו הכי אמרינן דשתה טהור טמא, ומה מועיל מה שנתוסף עתה הריבוי דמי גשמים.

ונראה דביאורו כמו שכתב רבינו במהדורא בתרא לעיל מ"ד לענין מי תמציות שלא פסקו, דמי גשמים הבאים אחרי כן מבטלין הטיפה הטמאה אעפ"י שהמים הראשונים לא בטלוה, דהכי תנן בפרק שני דמכשירין (מ"ג) מי שפיכות שירדו עליהם מי גשמים אם רוב מן הטהור טהור אימתי בזמן שקדמו מי שפיכות אבל קדמו מי גשמים אפילו כל שהוא מי שפיכות טמא^[2]. וממה דמביא רבינו ממכשירין מבואר דמי תמציות לאו דוקא, אלא כל שרבו עליו מי גשמים מטהר^[3]:

(ה) ונפל לתוכו פחות מג' לוגין מים טמאין פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים וכשרים להקוות

(ב) וליטול הימנן לידים. להרמב"ם דס"ל^[4] דמי שידיו טעונות נטילה, אם מטביל ידיו בעי מ"ס, אתי שפיר דנקט מתניתין נטילה ולא טבילה דהא ליכא בגבא מ"ס, אך להראב"ד דס"ל דטובלין ידים בפחות ממ"ס, צריך לומר דנקט נטילה וה"ה טבילה:

(ג) של רחוקים וקרובים. ר"ל דלעיל קתני דמשפסקו הגשמים שוב חיישינן שמא שתה מהן טמא (הקרובים מיד והרחוקים משילכו רוב בני אדם), וקאמר הכא מאימתי טהרתן של רחוקים וקרובים כו'.

ובשש המערכת כתב דכיון דלעיל קתני סתמא בשעת הגשמים הכל טהור, משמע ליה לרבינו דטהור אפילו בלא רבייה, וא"כ הך דהכא והך דלעיל תרי מילי נינהו, וטעמא דהכל טהור משום דלא חיישינן דשתה מהם טמא [ומיירי בגבא שנתמלא עתה ע"י אלו הגשמים], וכאן מיירי לאחר שפסקו הגשמים דחיישינן שמא שתה טמא ובעינן רבייה.

והרמב"ם מפרש דקאי על מה דקתני לעיל בשעת הגשמים הכל טהור וס"ל דמתני' דלעיל סומך אמתני' דהכא דמפרש להך דלעיל. וז"ל הרמב"ם (פט"ו טו"א ה"ב): מי גבאים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות כו' שנטמאו וירדו להם גשמים, ורבו מי גשמים עליהן אע"פ שלא שטפו הרי הן

הא דלא נקט נמי טבול לתרומה, כתב בתפא"י (יכין אות כו) דטבול לתרומה לאו אורחא ללוש במים, וע"ע שם ובמשנה אחרונה.

ברמב"ם שם כתב: הואיל ואינן מתטמאין אלא לרצון כו' הרי הן בחזקת טהורין וכשרין לעשות מהן עיסה הטבולה לחלה, ובמשנה אחרונה הקשה דלפי טעם זה דבחזקת טהורין הן אמאי אינן טהורין אף לחלה עצמה. ונאולי יש ליישב עפ"י מש"כ אחרונים דחזקה אינה מבררת אלא דהתורה אמרה דבספק צריכין להעמיד הדבר על חזקתו, ומ"מ י"ל אחרי שהתורה אמרה כן כבר לא חשיב ספק (אף דגם לא חשיב ודאי), ולכן אע"פ שאמרו במס' נדה (ז.) דכל שודאו מטמא חולין גזור על ספיקו בחולין הטבולין לחלה, מ"מ כיון דיש למי גבאים חזקה כבר יצאו מגדר ספק ולא גזור עליהן בחולין הטבולין לחלה. וכמו כו לא חשיבי ודאי טהורין

כדי שנאמר דכשרין לחלה ולתרומה.]

[דן הל' מקואות רפ"ט; הל' ברכות פ"ו ה"ה.

[הן בפיה"מ לעיל כתב: שבימות הגשמים הן כולן בחזקת טהרה ולא נחוש שמא נטמאו בכלי טמא כו' מפני שהגשמים משמשים להן מקור ויוצאין מים ונכנסין מים אחרים. ומשמע דמפרש דמאימתי היא טהרתן קאי על פסקו הגשמים. ויש שפירשו דכוונת הרמב"ם במש"כ דנכנסין מים אחרים היינו דרבו עליהן מי גשמים כדתנן הכא, ע"י לקוטי המשנה ושש המערכת, וע"ע בשו"ת כנף רננה (יו"ד סי' סב, מ"ד).

וון וכן איתא ברע"ב (מ"ד), וע"י מאירי (שם). וה"ה להרמב"ם דכל מי הגבא מתטמאין יש ליישב עפ"י המשנה דמכשירין דמי גשמים הבאים אח"כ שאני, וע"י בדברי חיים; גלות עליות; תזו"א (קמא סי' א אות ה). וזו וע"י עד"ז קצת בדברי חיים.

בנפת ישראל

וטעמא דפסולין להקוות עליהן ביאר משום דלא מהני הנך מים שבקרקע להפוך את המים הטמאין להיות מקוה טהרה ומשום הכי כל ששופך עליהם ברצון קמא קמא נטמא, ולהקוות חשיב לרצון, אא"כ ירדו גשמים ורבו דבטלו מים שבקרקע ברוב מי גשמים ונהפך הכל למי מקוה טהורין או מותר להקוות עליהן^[1].

בחסדי דוד פירש דפסולין להקוות עליהן דקאמר הרמב"ם לאו דכל המים מתטמאים, דנפלו היינו שנפלו שלא לרצון, אלא היינו דפסולין לצרפן לחשבון המ' סאה, אבל המים הכשרין לא נפסלו ומצטרפין למ' סאה, ולא קאמר הרמב"ם דפסולין אלא דאין מעלין, (וכשהשלימו המ"ס אף מטהרים את הטמאים וכמו שכתב הרמב"ם בסוף ההלכה)^[1].

בכס"מ כתב דטעמא דפסולין להקוות עליהן אע"ג דפחות מג"ל שאובים אינם פוסלים את המקוה, שאני הכא דטמאים הם^[1]:

יח; מקוה מים (סי' סח אות ד); הלכה ברורה (עמ' קעט).

בש"ך (ס"ק נט) כתב דנראה שדעת הטור והמחבר כהר"ש והראב"ד. ומשמע דפסק הש"ך כוותייהו, אך בהגהות יגל יעקב כתב דכיון שהביא הש"ך שיטת הרמב"ם ולא דחאו משמע דעכ"פ לכתחלה חיישינן ליה. ובשו"ת חקל יצחק (סוס"י נה) הביא דהגה"ק מהר"ש מבעלזא חשש לדברי הרמב"ם.

וידן וכ"כ בפתח הבית, ועי' שם שהעיר למה אינן משלימין, דבפ"ז משמע דרק שאובין לא מעלין אבל טמאין בלא שאובין מעלין.

וטן ובאחרונים תמהו מאד דלקמן פ"ז מ"ב מבואר להדיא דפחות מג"ל טמאים לא מעלין ולא פוסלין (עי' שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכב; ויחי יוסף פ"ז מ"ב אות ב).

עוד הקשו (עי' מחצית השקל), דלפ"ז אם נעשה המקוה ע"י אדם טמא יהא פוסל אף בנפלו פחות מג"ל שאובין, ובזה"ז הרי כולנו טמאי מתים (עי' תוס' בכורות כז; שו"ת חת"ס קובץ תשובות סי' יד) ונימא דאפילו בפחות מג"ל פסול להקוות עליהן.

וכתב בפתח הבית דאפשר דכ"ז אינו אלא מדרבנן וכיון דאי אפשר אלא ע"י טמאי מתים מקילינן טפי כמו גבי נט"י (עי' אורח סי' קנט סעי' א ובט"ז ובר"ש

עליהן^[1]). בחסדי דוד ביאר טעמא דפסולין לחלה ולתרומה, דאע"ג שאין מי הגבא מקבלין טומאה מן המים הטמאים שנפלו לשם בהיותם מחוברים, מ"מ כשיטול מהמים לצורך חלה בודאי יגביה עמהם קצת מהמים הטמאים, דהא קי"ל יש בילה בלח, ואחר שהמים נתלשו [ונחשבו] מטמאין את החלה או התרומה^[1].

וטעמא דכשרין להקוות עליהן פירש בחסדי דוד משום דאזי איכא מ"ס והמים הטמאים נטהרו בהשקה^[1]. ובחיבר לטהרה^[1] כתב דכשהמים הטמאים מחוברים בטלים הם ברוב הטהורים, ולכן כשר להקוות, דאין כאן טומאה.

מדברי הרמב"ם (פ"ה ה"ט) מבואר דגורס בתוספתא כשרין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידיים ופסולין להקוות עליהן. ובמרכבת המשנה ביאר טעמא דכשרין לחלה כו' דאיירי שנפלו שלא לרצון והרמב"ם לטעמיה דס"ל דמים שבקרקע אין מקב"ט אלא לרצון, והמים הטמאין שנפלו בטלין ברוב^[1].

וחן כ"ה נמי גירסת הראב"ד (בהשגות פ"ה ה"ט) ע"ש, ולהרמב"ם גי' אחרת עי' להלן.

וטן וכ"כ בשו"ת שערי ציון (ח"ב סי' מז בהגהה) ועי' בחיבר לטהרה (כלל ב סעיף כח).

וין צ"ע דלהשקה בעינן מ' סאה מלבד המים הטמאים, וכאן מיירי דאיכא מ"ס רק בצירוף המים הטמאים, דהא דתניא כשרין להקוות עליהן פירושו דהמים הטמאים מצטרפין למ"ס כמו שפירש רבינו להדיא (בכת"י): כדי להשלים לארבעים סאה (וכ"כ רבינו לעיל מ"ד ובמאירי כאן, ועי' בזר זהב שפי' דלהקוות עליהן היינו להקוות לתוכו מ"ס), ואיך שייך לומר בזה השקה. ואולי י"ל דלאו מטעם השקה הוא אלא דס"ל לרבינו כדעת שו"ת הרי"ד, דכל היכא דנתקבצו בקרקע מים שאינן שאובין ויש בהן מ' סאה, כיון דחל עליהן דין מקוה ומטהרין אדם וכלים, ממילא פרתה טומאתן (ע"ש סי' יא עמ' יד-טו, וכ"כ ביוסף אומץ אות ג ובלבוש מרדכי ב"מ סי' כא; קדשים סי' טו, ועי' פתח הבית).

ויאן כלל ב סעיף כח.

ויבן עד"ז כתב בפתח הבית (משנה ז), ועי' חסדי דוד. ע"ע בשו"ת עמק שאלה (סי' סא).

ויגן ע"ע בד' הרמב"ם בגלות עליות (פסקא ג); חיבר לטהרה (כלל ב סעיף כח); זכר יצחק (ח"ב סי' כז ד"ה ולזה); יג"ל יעקב (הגהות ב"י דף קג); לבנון נטע (ס"ק

בג"מ י"א

[123]

(ו) רבו ושטפו כדברי בית שמאי. צ"ע מאי טעמא לא סגי ברכיה [123]:

(ז) כיון שנפל לתוכו עשרים ואחת סאה של מימי גשמים טהורין מפני שרבו [124]. פשטות פירוש התוספתא הוא דנקט כ"א סאה דוקא, משום דבצירוף י"ט סאה שהיו בו מעיקרא יש כאן מקוה כשר המטהר את המים הטמאים בהשקה, וכן פירש הראב"ד (פ"ט ט"ו ט"א ה"ב) וז"ל: בתוספתא מפרש אפילו נפלו בו מים טמאים הרבייה מטהרת אותם, וברבייה של מ' סאה מים כשרים מפני שהיא כהשקה [125].

הרמב"ם מפרש דהרבייה לאו משום השקה אלא כרובא דעלמא, דבפיה"מ הביא בשם התוספתא דמירי כגון שהיה הגבא מחזיק כ' סאה והיו בו ט' סאין ונטמאו כו' ואח"כ נפלו בו עשר סאין [126], דהרמב"ם ס"ל דלא בעינן השקה, דהל' כמשנה דמכשירין (פ"ב מ"ג) דמי שפיכות שירדו עליהן מי

גשמים אם רוב מן הטהור טהור, הרי דסגי ברוב ולא בעינן השקה למ"ס [127]:

(ח) וכמה שטפו כל שהן. צ"ע מאי טעמא סגי בכ"ש [128]:

(ט) נפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובין טמאין, פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן. בגלות עליות [129] כתב דפשיטא דטמאין דנקט לאו לענין פסול מקוה הוא, דהמקוה תפסל אף אם היו טהורים, רק לענין פסול חלה ותרומה נקט כן:

ל"הרמב"ם הטעם דהכא אמרינן דפסולין לחלה ולתרומה, כתב במרכבת המשנה דכיון שנפלו ג'ל שאובין ונעשה מקוה פסול אין כאן מים כשרין לבטל את הטמאין ברוב [130]:

(י) כשרין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן עד שיצא ממנו מלואו ועוד. צריך ביאור מאי טעמא מועיל רבייה לענין מים

סופ"ק (ידים). וע"ע בשו"ת אמרי אש (יו"ד סי' פא); דברי חיים (סו"ס לו).

בבית יוסף (עמ' רס) הוסיף דהני מילי דס"ל להרמב"ם כן, בשלא רבו הכשרים הנקיים עליהם אבל אם מים בתראי רבים על מים דהוו מעיקרא כשר ע"ש, ובשו"ת חקל יצחק (סוף סי' נה) כתב דלשון הרמב"ם לא משמע כן.

[טון ע"י יוחי יוסף.

ויון צ"ע פי' התוספתא דהרי ביתד עם הטמאים יש כאן יותר ממ"ס והוי רבו ושטפו ולהדיא תניא כיצד רבו אע"פ שלא שטפו. ובגלות עליות כתב דע"כ לאו בדקדוק נקט כ"א סאה, (ובגר"א הגיה עשרים סאה). ויש להוסיף דעל כרחק התנא לא היה יכול לדקדק, דאילו תניא (לדוגמא) ונפל לתוכו שני לוגין מים שאובין טמאין, שפיר מצי למידק ולמימר ונפל כ' סאה וכ"ב לוגין (דבסאה יש כ"ד לוגין), אך מאחר דתניא ונפל פחות מג"ל לא מצי התנא לומר בלשון אתר אלא ונפל כ"א סאה, ור"ל שנפל תשלום מ"ס.

ויהן באבני נזר (או"ח סי' שעד) הק' על התוספתא דכיון דהמקוה אינו מחזיק אלא מ"ס נמצא דמצרפין הפחות מג"ל טמאין שנפלו למ"ס ובהדיא קתני בפ"ז דמים טמאין אינם מעלין את המקוה. ועי' לעיל הערה י' מה שיש ליישב.

ויון ובדברי חיים כתב דהרמב"ם ס"ל דלשון כשרין להקוות עליהן הוא עיקר (וכמו"כ הלשון מפני שרבו). ומה דנקט י"ט סאה וכ"א סאה דהוי מ"ס, הוא רק דרך משל. אף כמשנה תורה נקט בסתמא ירדו עליהן גשמים ורבו, עי' כס"מ. וע"ע בחסדי דוד; חידושי הרו"ה (אות קיח); גלות עליות (פסקא ב); שו"ת עמק שאלה (סי' סא).

וכן מלשון הראב"ד משמע קצת דהוא גופיה ס"ל שאין הטעם משום השקה אלא דמפרש כן בתוספתא, דהא הראב"ד מפרש טעם טהרתן משום דהוה להו כמי תמציות שלא פסקו שהטמאים בטלים בהם לגמרי ואין להם עוד חישוב ע"ש, ועי' דברי חיים כאן.

וכאן בחזון יחזקאל פי' דכ"ש היינו פחות מג' לוגין (והעיר חכ"א דכן מצינו בכמ"ק דכל שהן פירושו אפילו הרבה, עי' מר קשישא ערך כל שהן), ועי' חסדי דוד, (ועי' שעורי מקדש דוד חולין סי' יז אות י' ודבריו צ"ע, דמתטהרין לענין חלה כו' ולא לענין מקוה). בתפא"י (יכין אות כג) פי' במתני' דתלינן שהטיפה הטמאה הוא שיצאה לחוץ, וק' דרבינו כתב בתוספתא מפרש כיצד, ובתוספתא דמירי נפלו מים טמאים א"א לפרש כן, וע"ע בויחי יוסף ובנתן פריי.

וכבן פסקא ב.

וכגן ע"ע מש"כ בדעת הרמב"ם בשו"ת עמק שאלה (יו"ד סי' סא).

בג"מ י"א

למקוה שיש בו מ"ס חסר קורטוב, דכיון שיש עליו שם מ"ס לא פסלוהו כלל פחות מג' לוגין מים טמאים. ובמקוה טהרה^[כז] תמה וכי אזלינן בזה בתר שמא, הא בעינן מ"ס ממש כדי שתהא כשר לטבילה^[כח].

בש"ת שערי ציון^[כט] ביאר דהרמב"ם מפרש הרישא באופן שאף לאחר הרבייה עדיין לא נשלם שיעור מקוה^[לד] (וכמבואר לעיל), וכדתניא כשרין להקוות עליהן^[לז], אבל בסיפא מיירי שנשלם המקוה ע"י הקורטוב ואיכא השקה^[לא]:

(יב) מלואו. תשע עשרה סאה שבו. בחז"א^[לב] הקשה דכל המים הנופלין לתוכו עד שפתותיו נפסלין, וכיון דהבור מחזיק כ' סאה בעינן שיצאו כ' סאה ועוד^[לג]:

טמאים ואינו מועיל לענין שאובין ובעינן דוקא שיצא ממנו מלואו ועוד^[כז]:

(יא) אפילו כולן טמאין^[כח] כיון שנפל לתוכו קורטוב אחד של מימי גשמים טהורין. להראב"ד שפירש הטעם דמועיל רבייה ברישא משום השקה, שוה רישא לסיפא, דברישא שהיו בו י"ט סאה כיון שהוסיף כ"א סאה יש כאן השקה למקוה שלימה, וכמו כן בסיפא שהיו בה מ"ס חסר קורטוב כיון שנפל קורטוב יש כאן השקה, אך להרמב"ם שפירש הרישא ברובא דעלמא ולא מיירי דוקא בכ"א סאה הקשה הכסף משנה^[לז] מאי שנא רישא דבעינן רוב ומאי שנא סיפא דסגי בקורטוב, וכתב דצ"ל דהרמב"ם מפרש דשאני לן בין מקוה שאין בו מ"ס, כלומר שאין בו אלא ל"ט או פחות,

וכן וי"ל דעל כרחק עיקר גזירת חכמים דשאובין כך היה שלא יועיל בו ביטול ברוב דאי לא כן לעולם יתבטלו ג"ל ברוב כשנפלו לתוך המקוה.

בש"ת שערי ציון (ח"ב סי' מז אות א) הקשה מכאן להרא"ש שכתב דהשקה דמים שאובין לכשרים סברא הוא, כמו דמצינו דבהשקה נעשו זרועין להטהר מטומאתם הוא הדין דנעשו זרועין להכשירים לטבילה, והא כאן חזינן דאין הכשרות שאובין שייך לטהרת מים טמאים, דאף דמועיל רבייה לענין מים טמאים אינו מועיל לענין שאובין ובעינן דוקא מלואו ועוד. אך לכאורה דוקא ברכייה יש מקום לחלק ביניהם וכנ"ל אבל בהשקה דנעשו זרועין להטהר למה לא יועיל. ועי' גידולי טהרה (נחל ס"ק כג).

וכן בבאור הגר"א פי' אפילו כל הג"ל טמאין, ובנתיבים במי הים (אות ד) כתב דמסתמא ר"ל ג"ל פחות מעט דהא בהכי איירינן, וע"ע שם.

וכן פ"ה מקואות ה"ט, ובב"י עמ' רס. וכן אות סג.

וכן וע"ע בדברי חיים ובפני זקן שתמהו על הכס"מ. ^{אג"ת החכמה}

וכן ח"ב סי' מז בהגהה. ולן וכן נקט הרמב"ם הרי אלו כשרין להקוות עליהן (ובכס"מ נדחק בלשונו משום שהבין דמיירי שנשלם המקוה, ועי' שו"ת דברי מלכיאל ח"ג סי' סח), וכן מבואר להדיא במשל דנקט בפיה"מ, דלאחר הרבייה עדיין לא נשלם המקוה.

ולאן וכן פי' החסדי דוד דהרמב"ם מפרש סיפא בהשקה. הגר"א מפרש כהרמב"ם ברישא ובסיפא, דלעיל גורס כ' סאה וכאן מפרש משום השקה. וע"ע מה שתי' בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קכב) ובדברי חיים.

ולבן קמא סי' ב אות ז. ולגן עפ"י המובא לקמן (פ"ג מ"ג אות א ובהערות) יש ליישב בכמה אופנים.

פירוש הר"ש

ו' מי תמציות שלא פסקו. למעלה פירשתי (א) (מ"ד ד"ה) מי תמציות: ושתה מהור מהור. דמים טמאים שנפלו שם נטהרו, וזו היא המעלה, דהני דלעיל לא עלתה טבילה למים הטמאים (ב), ואילו הכא עלתה, אצל אין כשרין לטבילת אדם וכלים

ו' למעלה מהן מי תמציות שלא פסקו, שתה טמא ושתה מהור, מהור. שתה טמא בכלי מהור, מהור. מילא בכלי מהור, מילא בכלי מהור, ונפל ככר של תרומה, אע"פ שהדיח מהור. מילא בכלי מהור, מהור. מילא בכלי מהור, מהור. נפלו מים טמאים ושתה מהור, מהור. נפלו מים טמאים ומילא בכלי מהור, מהור. נפלו מים טמאים ונפל ככר של תרומה, אע"פ שהדיח מהור. כשרים לתרומה וליטול מהם לידים:

וידים (א): תניא בתוספתא (פ"א ה"ו) למעלה מהן מי תמציות שלא פסקו שמתצלין בהן את המים ואין מתצלין בהן אדם וידים וכלים. זה הכלל כל מקום שאדם טוול בו ידים וכלים טובלים בו, אין אדם טוול בו אין ידים וכלים טובלין בו (ד). ואילו הן מי תמציות כל זמן שהגשמים יורדים וההרים צולצין (ה), פסקו גשמים וההרים צולצין הרי הן כמי תמציות (ו), פסקו מלהיות צולצין הרי הן כמי גביין. החופר צלד צלד הנהר צמקום הציץ הרי הן כמי תמציות (ז), החופר צלד מעיין כל זמן שהן צאין מחמת המעיין (ח) אף על פי שפוסקין וחוזרין ומושכין הרי הן כמעיין (ט), פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי תמציות (י): פירוש, כמי תמציות. שלא פסקו (יא): הרי הן כמעיין. דמטהר ככל שהוא אע"פ שאין בו ארבעים סאה (ב): פסקו מלהיות מושכין. אית דגרסי הרי הן כמי גביס (ג):

בנסת ישראל

הולכין בדרכים ולעיל מ"ד קתני דבפסקו הגשמים חוששין שמא שתה טמא, מ"מ כל זמן שעדיין נזחלין מי גשמים מן ההרים ונכנסים לתוך הגבא, אפילו שתה טמא המים הללו מבטלים את הטפה הטמאה, ומיירי ברבו מי גשמים כדתנן לעיל מ"ה, אבל במי תמציות שפסקו דכבר אין מי גשמים נכנסין לתוך הגבא, שוב יש לחשוש שמא שתה טמא משפסקו הגשמים ודינם כמי גבאים.

בשור"ת הרי"ד (סי' א עמ' לא) מבואר דמפרש דטהרת מי תמציות שלא פסקו משום השקה היא (א), וכתב הרי"ד דמדקתני בתר הכי למעלה מהן מקוה שיש בהן מ' סאה מכלל דברישא ליכא מ' סאה,

(א) למעלה פירשתי. וז"ל שם: בתוספתא מפרש אלו הן מי תמציות שלא פסקו כל זמן שהגשמים יורדים וההרים בוצצים, כלומר כל זמן שיתמצו המים ומבצבצים ומבעבעים [ובכת"י שם נוסף] דמי גשמים הבאים אחרי כן (א) מבטלין הטיפה הטמאה אעפ"י שהמים הראשונים לא בטלוה, דהכי תנן בפרק שני דמכשירין (מ"ג) מי שפיכות שירדו עליהם מי גשמים אם רוב מן הטהור טהור אימתי בזמן שקדמו מי שפיכות אבל קדמו מי גשמים אפילו כל שהוא מי שפיכות טמא עכ"ל (א).

ואע"ג דמי תמציות שלא פסקו תניא בתוספתא דהיינו אפילו כשפסקו גשמים מליד ובני אדם

אות ה), אך מדברי רבינו מבואר דאין טהרתן משום שנבלעו בקרקע אלא כל מי גשמים דינם הכי.

וגן ולטעמיה אזיל דס"ל (שם עמ' כז) דמשקין אינן בטלין ברוב, ומה דקתני במכשירין דבטלין ברוב מיירי במי שפיכות דייקא שאינן טמאין ממש אלא דגזרו בהם טומאה ולא גזרו אלא כשעומדים בעינם ולא כשרבו עליהם מי גשמים.

ואן ברע"ב (מ"ד): הנזחלין אח"כ מן ההרים.

ובן מסדר פסקי הרמב"ם (טו"א פט"ו ה"ו) משמע דמפרש כרבינו ולא כהרי"ד המובא להלן, ועי' בראב"ד שם ה"ב.

בשור"ת כנף רגנה (סי' סב, מ"ו) פירש דטהרת מי תמציות משום דנבלעים בקרקע וחשיבי כקרקע וכל המחובר לקרקע כקרקע וטהור וועי' חזו"א קמא סי' א

כנסת ישראל

מ"ס^[ט]. ובאחרונים^[י] כתבו דמשמע^[יא] דהחולקים מפרשים התוספתא שהביא רבינו להלן כל מקום כו' אין אדם טובל בו אין ידים וכלים טובלין בו, דמיירי לענין קדש בלבד אבל לחולין אפילו במקום שאין אדם טובל שם, ידים טובלין:

(ד) כל מקום שאדם טובל בו אין ידים וכלים טובלים בו, אין אדם טובל בו אין ידים וכלים טובלין בו. בשו"ת מהרי"ט^[יב] הביא ראיה מכאן להסוברים דבמעין לא בעינן מ' סאה לטבילת אדם^[יג], דמשמע מתוספתא דשוין דין אדם וכלים לשיעור המים וא"כ כי היכי דבמעין לא בעינן מ"ס לכלים הכי נמי לאדם לא בעינן מ"ס. אך הבית יוסף^[יד] כתב דהתוספתא לא איירי בשיעור המים אלא במין המים הכשרים לטבילה, וכתב הב"י: ותדע עוד דהא טבילת כלים נמי שוה לטבילת אדם ועל כרחך לאו לגמרי משהו להו לדברי הפוסקים דאדם אפילו במעין בעי ארבעים סאה ולכלים סגי בכל דהו ולא אשכחן מאן דאקשי עליהו מהאי

מי תמציות בתפא"י (מ"ו יכין כז; בועז ח); ראשית בכורים (כג; בהגהה); חזו"א (קמא ס"א אות ה); ויחי יוסף.

[ה] ס"י כג, וכ"כ בשו"ת אחיעזר (ח"ג ס"י לג). ון ע"ע בדבר מי תמציות שלא פסקו להכשיר שאובין בצמח צדק (מ"ה); שו"ת עונג יו"ט (ס"י פה); מנחת פתים (יו"ד ס"י ר"א סעיף מ); שו"ת בית שלמה (יו"ד ס"י עז); שו"ת עצי ברושים (ס"י מה עמ' מ); שו"ת מנחת יצחק (ח"א ס"י קמג אות ה-ו, ח"ד ס"י מ אות ד). ון ע"י בית דוד; לחם שמים; יד דוד. וע"ע בשושנים לדוד ורש"ש.

[ח] רמב"ם (פ"ו ברכות ה"ה, ע"י ב"י אור"ח סוס"י קנט); רש"י (חגיגה יח); מרדכי (ברכות ס"י רב) וע"י ביאור הגר"א (אור"ח ס"י קנט ס"ד).

[ט] השגות הראב"ד פ"ט מהל' מקואות ה"א; רשב"א (חולין קו); רבינו יונה (סופ"ח ברכות ס"י רא).

[י] שו"ת גנת ורדים (יו"ד כלל ד ס"י ד ד"ה ולע"ד יראה, עמ' קלו, ג); עצי אלמוגים (ס"י קנט ס"ק כג ד"ה והא); בית יהודה.

[יא] מדברי הבית יוסף באור"ח סוס"י קנט.

[יב] יו"ד ח"ב סוס"י יח.

[יג] ע"י דעות הראשונים בזה לקמן פ"ה מ"ב אות יג.

ידו סוס"י רא.

ואע"ג דאינן ראויין לטבילה, אוקמינהו אדאורייתא, ומטהרים המים הטמאים שנשפכו שם^[טז].

בשו"ת נטע שעשועים^[יז] כתב דאם נימא דטעמא דמי תמציות שלא פסקו מטהרין הנא משום השקה אזי כמו שהם מטהרין מים טמאים הם גם מטהרים מים שאובים, אך להסוברים דמטהרין משום רבייה אין הם מטהרין שאובין^[יח]:

(ב) טבילה למים הטמאים. בתו"ט כתב איני יודע מה ענין טבילה לטהרת מים לעצמן, והוה ליה למימר השקה. אך כמה מן המפרשים^[יט] כתבו דהשקה נמי מיקרי טבילה וכדאשכחן בפרק בתרא מ"ו, והעירו עוד דלשון רבינו הוא כלשון התוספתא למעלה מהן מי תמציות כו' שמטבילין בהן את המים:

(ג) אבל אין כשרים כו' וידים. דבעו מ' סאה. משמע דס"ל לרבינו כדעת הסוברים^[כ] דאף דלחולין סגי ליה בנטילת ידיו, מ"מ אם בא להטביל צריך להטביל במ"ס, ויש חולקים וס"ל דלא בעינן

[ד] ובייתי יוסף ביאר מאי טעמא אוקמוה אדאורייתא, משום דטעמא דגזרו רבנן לבטל רביעית דמקוה גם לענין טהרת מים טמאים כתב במקוה טהרה דהוא משום דאם יתזיקוהו למקוה כשר לענין השקת מים טמאים יבואו להחזיקו למקוה כשר גם לענין טבילת כלים, ואי לא הא לא קיימא הא, אבל במים הבוצצין מההרים שלא נתקבצו בגבא ולא שייך בהו טבילה לכלים כיון דזוחלין נינהו, לא גזרו בהם ואוקמוה אדינא דאורייתא לענין טהרת מים טמאים, דהמים הבאים מן ההר מטהרים לגמרי את המים הטמאים.

כמה אחרונים כתבו לפרש מתניתין כהרי"ד מדין השקה, וכתבו דאף דליכא מ"ס, מאחר שאין כאן רק ספק במילתא דרבנן, חשבינן כל המים שלמעלה על ההרים כאילו הם מחוברים למים שבגבא, ומצטרפין לשיעור מ"ס, (ע"י גלות עליות מ"ה; מקוה טהרה פו, ג; באר שמואל; ויחי יוסף, וע"י דברי חיים סעי' יב). ובמקוה טהרה (שם) ציין לדברי הרא"ש לקמן (פ"ו מ"ח) דבדרבנן מהני קטפרס, שוב כתב במקוה טהרה דמ"מ צ"ע דא"כ לכלים נמי תיהני, ולכן כתב דהא דאין המקוה מטהר בזוחלין היינו לטבילת אדם וכלים, אבל להשקת מים טמאים מהני משום דמים לאו מתורת טבילה נטהרין אלא מתורת זריעה, (ע"י פלוגתא אחרונים בזה לקמו פ"ה מ"ב אות יב). וע"ע מש"כ בביאור טהרת